

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра романо-германської філології та перекладу з німецької мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Афективне мовлення в романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» та способи його відтворення в українському перекладі

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Студентки VI курсу 643 групи
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.043 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша – німецька

Бугайової Марини Юріївни

Керівник: к. філол. н., доцент

Мукатаєва Ярослава Василівна

Рецензент: к. філол. н., ст. вик.

Кирилюк Світлана Василівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АФЕКТИВНОГО МОВЛЕННЯ	7
1.1. Проблема дефініції поняття «афект». Тлумачення термінів «афект» та «ефект».....	7
1.2. Психолінгвістичне поняття в контексті афективного мовлення.....	14
1.3. Стан дослідження афекту в художньому тексті	24
Висновки до першого розділу.....	27
РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АФЕКТИВНОГО МОВЛЕННЯ В РОМАНІ ПАТРИКА ЗЮСКІНДА «ПАРФУМИ. ІСТОРІЯ ОДНОГО ВБИВЦІ»	30
2.1. Лінгвостилістичні засоби презентації афективного мовлення	30
2.2. Стилiстичні засоби прояву емоційного афективного мовлення на прикладі роману Патрика Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці»	37
2.2.1. Лексичні стилістичні засоби презентації емоційного афективного мовлення.....	38
2.2.2. Лексико-граматичні стилістичні засоби презентації емоційного афективного мовлення.....	41
2.2.3. Синтаксичні стилістичні засоби презентації емоційного афективного мовлення.....	44
2.3. Експресивні засоби презентації афективного мовлення у романі Патрика Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці»	45
2.3.1. Лексичні стилістичні засоби	46
2.3.2. Лексико-граматичні стилістичні засоби	48
2.3.3. Синтаксичні стилістичні засоби	49
Висновки до другого розділу	51
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ МАРКЕРІВ АФЕКТИВНОГО МОВЛЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ	

ПАТРИКА ЗЮСКІНДА «ПАРФУМИ. ІСТОРІЯ ОДНОГО ВБИВЦІ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	53
3.1. Способи відтворення експресивного мовлення на морфологічному рівні в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою	53
3.2. Засоби відбиття емоційного афективного мовлення на лексичному рівні в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою	60
3.3. Експресивні засоби відтворення афективного мовлення на синтаксичному рівні в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою	67
Висновки до третього розділу.....	73
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Низка вчених мовознавців (Н. Г. Кравченко, Е. Я. Кусько, В. Ю. Крикун, Ю. Г. Разуванова, Дж. Дю Буа, І. І. Матюшина та ін.) присвятили вивченню психоемоційного мовлення та зображенню афективного мовлення у літературі. Дане питання почало розглядатися відносно нещодавно, ймовірно, через його аномальність і суперечливу природу. Психоемоційне мовлення достатньо важко дослідити, бо є предметом дослідження багатьох суміжних дисциплін. Афективне мовлення завжди викликало великий інтерес у багатьох дослідників. Для теорії перекладу воно є досить актуальною темою, тому що його значення і емоційне забарвлення вкрай складно передати при перекладі з однієї мови на іншу.

Актуальність дослідження зумовлено підвищеним інтересом сучасності до постмодерністських творів, зокрема психологічних романів німецькомовних авторів кінця ХХ – початку ХХІ століття. Дослідження мовних засобів презентації афективного мовлення в романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» та способів його відтворення в перекладі українською мовою здійснювалося фрагментарно, що і спонукало нас до вибору цієї теми.

Метою нашого дослідження є аналіз лінгвостилістичних засобів презентації афективного мовлення та з'ясування основних способів їх перекладу українською мовою.

Задля досягнення поставленої нами було окреслено такі **завдання нашого дослідження**:

- зробити аналіз різних підходів щодо тлумачення терміну «афективне мовлення», з'ясувати шляхи їхнього виникнення та використання;
- дослідити аспект мовлення афективного стану в психолінгвістичному контексті;
- з'ясувати відмінність між поняттями «афекту» та «ефекту» задля кращого розуміння матеріалу дослідження;
- розглянути стан дослідження афекту в художній літературі;

- класифікувати лінгвостилістичні засоби афективного мовлення на прикладі досліджуваного роману;

- дослідити способи перекладу афективного мовлення українською мовою в романі;

- проаналізувати способи відтворення афективного мовлення у обраному нами творі українською мовою та особливості його перекладу.

Об'єктом дослідження є афективне мовлення у романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці».

Предметом дослідження є лінгвостилістичні особливості презентації афективного мовлення в романі та способи його перекладу українською мовою Іриною Фрідріх.

Матеріалом нашого дослідження є роман Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» та його переклад українською мовою, виконаний Іриною Фрідріх.

Для вирішення поставлених в дослідженні завдань, ми використовували такі **методи**:

- загальнонаукові методи синтезу, аналізу і порівняння аспектів наукової літератури, які стосуються проблематики дослідження афективного мовлення, класифікації експресивної лексики, типів і способів перекладу;
- метод лінгвістичного опису (для виокремлення і опису мовних засобів презентації афективного мовлення в романі);
- зіставний метод (з метою порівняння мовних засобів зображення афективного мовлення у вихідному тексті та в перекладі);
- метод літературної герменевтики (для кращого розуміння порівнювальних лексичних одиниць).

Наукова новизна нашої роботи полягає у тому, що у даній розвідці зроблено спробу розв'язати проблему відтворення афективного мовлення на основі контрастивного аналізу структури та їх семантики, а також виокремлено способи та прийоми їх відтворення.

Практичне значення роботи. Можливість використання отриманих результатів під час підготовки до практичних занять з перекладознавства, прикладної лінгвістики, написанні лекцій та наукових робіт, допомога у систематизації та деталізації емоційного та експресивного мовлення та їх способів перекладу.

Апробація роботи. Основні положення дослідження були опубліковані у вигляді тез на студентській науковій конференції «Могилянські читання» у 2022 році (Миколаїв, листопад 2022 р.).

Публікації. Бугайова М.Ю. Афективне мовлення в німецькій прозі та способи його відтворення українською мовою: психолінгвістичний аспект. Молодіжний науковий журнал «Студентські наукові студії», вип. 1, Миколаїв, 2023

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує 76 найменувань та анотації німецькою мовою. Загальний обсяг праці 82 сторінки, з яких 74 сторінки – основного тексту.

Ключові слова: *афективне мовлення, психолінгвістика, афективний стан, емоційне мовлення, експресивне мовлення, переклад, морфологічний рівень, лексичний рівень, синтаксичний рівень.*

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АФЕКТИВНОГО МОВЛЕННЯ

1.1. Проблема дефініції поняття «афект». Тлумачення термінів «афект» та «ефект».

Вивчення афекту як психологічного стану людини досліджувалось здавна низкою науковців, таких як Зігмунд Фрейд, Йозеф Броєр, Райнер Краузе, Евелін Штаймер-Краузе, Ганс-Ульріх Вітген, Юрген Гоєр, Буркхард Ульріх, Мартіна Дрешер та інші.

Власне саме поняття, що таке «афект» влучно дали науковці психологи Ганс-Ульріх Вітген та Юрген Гоєр. Вони зазначили, що «Афект – це психопатологічний термін, який позначає спостережувану модель поведінки як вираз суб'єктивно відчутного емоційного стану (емоції). Звичайними прикладами афектів є печаль, радість та гнів. На відміну від настрою як більш тривалого та стійкого емоційного «клімату», афект означає скоріше флуктуаційні зміни емоційного стану. Те, що вважається нормальним діапазоном вираження афекту, значно варіюється як у межах однієї культури, так і між культурами [74, с. 165-170]. Дослідники у своїй науковій розвідці виокремили низку розладів афекту, та встановили, що стан афекту буває різний, а власне:

- притуплений: інтенсивність емоційного прояву сильно знижена;
- обмежений або звужений: діапазон та інтенсивність емоційного прояву злегка знижені;
- плоский: особливості афективного прояву повністю або майже повністю відсутні;
- неадекватний: існує помітна невідповідність між афективним проявом та змістом мови та уяви;
- нестійкий: аномальна мінливість афекту з повторюваними, швидкими та різкими змінами афективного прояву [74, с. 165-170].

В. О. Панасюк досліджуючи ефект сильного душевного хвилювання зауважив, що під афектом слід також розуміти, що це швидкоплинний психічний стан, проте який супроводжується дуже сильними емоціями. Зазвичай, людина, яка перебуває у стані афекту, пройшла або перебуває у стресових, напружених, складних, скрутних життєвих обставинах. І власне це має не аби який сильний контроль над її психоемоційним станом. За словами науковця, у такому стані людина перестає поводитись адекватно та звичайно, натомість поведінка йде в протизвагу суспільним підвалинам, до яких ми звикли та які слід вважати нормою. Вихід зі стабільного стану та повна втрата контролю є типовою рисою афективного стану [43].

Дослідник психологічних аспектів у людській поведінці В. О. Авраменко погоджується з думкою В. О. Панасюка і називає стан афекту недовгочасним, проте оснащеним динамічним впливом на душевний стан людини. Афект попри свою нетривалість має навпаки довгу післядію. Він здатен вносити власні корективи у свідомість людини, що веде за собою неминучий контроль над діями та мовленням. Постійні ситуації, які важко та сильно впливають на психіку у негативному контексті можуть бути призвідниками до появи афективного поведіння. Він на першу чергу ставить внутрішній конфлікт людини, як фундамент афективної поведінки, який йде всупереч її відчуттям чи переживанням [1].

В. Б. Первомайський встановив, що стан афекту виникає на підставі того, що у людини є психофізіологічні відхилення, сильні порушення когнітивних функцій мозку, а також психічні та нервові розлади. Під час стану афекту можна спостерігати активацію різних прошарків головного мозку одночасно, що означає, що людині важко сконцентруватися на чомусь одному, тому її вчинки можуть бути непередбачувані. Афективний стан може мати такі риси як: гіперергія, випадковість, несподіваність, раптовість виникнення, важкість сприйняття світу протягом всього процесу, неконтрольованість дій, внесення гострих змін в автономну нервову систему, психічні розлади, порушення перцепції навколишнього оточення, а також перезбудження нервової системи.

Афективна поведінка людини може бути як успадкованим, так і набути чинником у нервовій системі, яку зазвичай не можливо піддати контролю. Всі люди у стані афективного збудження спроможні діяти по різному, тому конкретного протоколу дій людини у стані афекту немає. Все залежить лише від того, у якій ситуації перебуває людина, наскільки у неї сильна нервова система, чи наявна емоційна витриманість та які зовнішні та внутрішні чинники тиснуть на неї [46].

На загальну життєдіяльність людини сильно впливає стан емоційної напруги, зокрема даний стан визначає особливості мовленнєвої діяльності особи. Прикладна та пізнавальна значущість аналізу словесних показників емоційних процесів безперечно стоїть у центрі уваги низки науковців, які присвятили даний проблемі безліч наукових робіт [64].

Мартіна Дрешер у своїй дослідницькій роботі вказує, що інтерес дослідження афективного мовлення полягає в тому, що емоції займають певне місце у взаємодії з мовленням [62]. Зв'язок між мовознавством та афектом, з одного боку, базується на пізнанні фактичних лінгвістичних досліджень та, з іншого боку, об'єднує результати дисциплін, таких як психологія, соціологія чи філософія. Згідно з думкою М. Дрешер, емоції мають не лише психологічну та нейрофізіологічну, а й соціальну реальність, яка стає відчутною у певній формі поведінки. Його вербальна сторона проявляється як специфічна дискурсивна практика у конвенційних формах мови та в структурах.

Досліджуючи дані показники, науковцями було виявлено, що на емоційне психічне здоров'я впливають «позитивна» та «негативна» лінгвістика. Загальною та життєво важливою темою серед цих аспектів інструментів психічного здоров'я є використання мови. Позитивна чи негативна мова є важливою частиною життя і може формувати наше власне сприйняття та оцінки інших людей. У дослідженні було підкреслено, що у мові, яку ми використовуємо в емоційному стані несе також «позитивний» чи «негативний» ефект [68].

Мова є важливим інструментом психічного здоров'я у контексті «позитивного» та «негативного» афекту. Дослідник У. Таушич та Дж. Пеннебейкер виконуючи наукову розвідку, встановили низку факторів для оцінки мовних реакцій, маючи докази того, що емоційні слова дають важливі дані про розумові процеси та емоційні стани [73].

Науковець П. Екман встановив, що у мозку людини є складна афективна система, яка допомагає викликати емоції [64]. К. Герберт та Т. Блументаль спростили дану гіпотезу та встановили, що усвідомленість у використанні мови справді відіграє роль в емоційному аспекті, що вказує на важливість позначення [66].

Низка досліджень згаданих нами раніше науковців доказують, що мова, яку ми використовуємо – відображає емоційну поведінку особи, адже слова можуть вплинути на людину сильніше, ніж будь-який по сторонній зовнішній чинник. «Позитивний» та «негативний» афект завжди виникає під дією сильного емоційного збудження. Цей тип мови зазвичай використовується для опису життєвих подій.

Вчені Р. Кнупенберг і К. Фредерік запровадили для полегшення вивчення взаємозв'язку між афектом та мовою термін «лінгвістичний афект». Вони підкреслили, що важливо те, як ми використовуємо емоційні слова для опису досвіду, його взаємозв'язок з афективним станом, який ми відчуваємо від цих описів. Лінгвістичний афект слід статично визначати як емоційні слова, що використовуються для опису переживань позитивного чи негативного афекту [67].

Розглядаючи теоретичні психоаналітичні засади професора Райнера Крауза, то за його словами не може бути єдиної психоаналітичної теорії стосовно афектів, бо сам психоаналіз афекту як стану, не може бути визначений як єдиний неподільний компонент у психології [71]. Таким чином, зв'язки між афективним станом, фізіологією, переживанням та розмовою про нього не тільки у людини, а й у взаємодії з іншими, здебільшого визначаються тим, чи відбулася психологізація, чи ні. Райнер Крауз зауважує, що у цьому випадку

людина розвинула стабільний психічний внутрішній простір, в якому власний стан в афективній ситуації може проходити крізь фантазію. Це запобігає прямої афективної дії у взаємодії з кимось чи з самим собою. Люди з низьким структурним рівнем, що не мають у своєму розпорядженні такої психастенії, несвідомо нав'язують стрімко свої почуття своїм співрозмовникам, чи людям, з якими вони контактують у стані афекту.

Вдалих приклад даної ситуації був наведений Йоргом Мертеном, котрий зазначив, що якщо поєднується поведінка, власний погляд на ситуацію з мовою та вираженням афекту таким чином, що в іншій людини складається враження, що мова спрямована до неї, а не до психічного світу, з яким ведуться переговори [69]. Це, у свою чергу, призводить до несвідомих, безпосередніх емоційних реакцій в реальному світі та поведінці, які, проте, значною мірою неконтрольовані та несвідомі у тому, що стосується поведінки. Їх можна описати як реакції контрперенесення.

Досліджуючи термін афекту у нашій науковій роботі, доречно буде повернутись до витоків психоаналізу. Поняття афекту набуває великого значення ще в ранніх роботах Йозефа Броєра і Зігмунда Фрейда про психотерапію істерії та відкриття терапевтичної значущості [65]. Джерелом істеричного симптому виступає травматична подія, яка не знайшла адекватної розрядки (обмежений афект).

Вивчаючи істерію, Фрейд зробив висновок, що афект немає необхідного зв'язку з уявою; вони можуть відокремлюватися один від одного (афект без уявлення, уявлення без афекту): це два різних поняття, які не пов'язані один з одним. Фрейд говорив про різні способи перетворення афекту: «Мені відомі три механізми: 1) механізм поводження афекту (конверсійна істерія); 2) механізм зміщення афекту (нав'язливі стани); 3) механізм перетворення афекту (невроз страху, меланхолія)» [56]. Фрейд сформулював гіпотезу про походження того, що ми переживаємо в афекті.

Афекти – це повторення раннього і, можливо, навіть до індивідуального, життєво важливого досвіду, які можна зіставити зі загальними, типовими, вродженими істеричними нападами.

Н. О. Бігунова наполягає, що під фундаментом афекту знаходиться стан внутрішнього конфлікту, який потерпає особа. Власне цей конфлікт формується або протиріччями між його потребами, прагненнями, бажаннями, або протиріччями між ультиматумами, які висувають в якості вимог людині. За словами науковиці, афект прогресує в надзвичайних умовах під час нездатності суб'єкта знайти адекватний вихід із небезпечних, найчастіше несподіваних ситуацій [7].

Інакше кажучи, афект можна описати як мінливий та химерний феномен, зазвичай з інтенсивною емоційною реакцією. Афект значно впливає на емоційний, психічний, фізіологічний та соціальний стан людини. Власне у такому стані людина може нашкодити не тільки собі, а й іншим людям. В стані афекту вчинки та слова, як зазвичай неконтрольовані. Досить часто у стані афекту змінюється нормальна установка особистості. Людина в афекті не здатна надати власним вчинкам здорову оцінку. Всі діяння людини сприймаються під зовсім іншим кутом, відбувається ламання звичайної поведінки, яку у суспільстві заведено вважати нормою. Афект, як один із потужних проявів психічної реакції, здатен гальмувати не пов'язані з ним психічні процеси, котрі на даному етапі має людина. У стані афекту звужується спектр свідомості: вся увага спрямована на обмежене коло предметів, явищ, людей, що сприймаються на етапі розладу, і уявлень, пов'язаних з переживанням.

Дослідниця Н. В. Космацька наголошує, що для стану афекту характерно обмеження свідомості, під час якого увага суб'єкта цілком спрямована на обставини, що спровокували афект, і нав'язаними афектом діями [30, с.103-106]. Відхилення від норми у свідомості може викликати втрату короткочасної пам'яті, або блокування окремих епізодів та подій, що були викликані у стані афекту, а у випадках виключно сильного афекту – завершитися втратою

свідомості та повною амнезією, коли людина зовсім не пам'ятає дій, вчинених нею в стані афекту.

Протягом такого емоційно-стресового стану, людина не може стриматися, вона не замислюється про результати своєї реакції, виявляється настільки поглиненою своїм станом, що погано оцінює характер і значення вчиненого чи промовленого. Прийнято вважати, що до афектів схильні люди з невірноваженими процесами збудження та гальмування [39].

Під час нашої наукової розвідки два поняття «афекту» та «ефекту» викликали у нас сумніви. Слід розрізнити такі два терміни як «афект» та «ефект», котрі слід вважати за слова-пароніми. Вони мають різні поняття і вживати як взаємозамінні слова їх не можна, адже в інакшому разі це буде впливати на сенс всього речення чи тексту.

Відповідно до Академічного тлумачного словника української мови, «афект – це стан дуже великого, але короткочасного нервового збудження» натомість цей ж словник надає нам наступні поняття «ефекту»:

1. Сильне враження, викликане ким-, чим-небудь.
2. Результат, наслідок яких-небудь причин, сил, дій, заходів.
3. Засоби, прийоми, пристосування, за допомогою яких створюється враження, ілюзія чого-небудь [2].

Тобто афект розглядається як душевне хвилювання, стан збудження, сильна короткочасна емоція (гнів, страх). Такий стан може виникнути, наприклад, під час катастрофи, стихійного лиха, коли людина важко контролює свої дії, а часто й зовсім їх не контролює. Навіть у кримінальному праві афект розглядають як пом'якшувальну обставину під час злочину.

Натомість поняття ефект вживаємо як наслідок чи результат будь-яких причин, чи дій (ефект від застосування нових ліків). Ефект – це також сильне враження, викликано або зроблене будь-ким або чимось (здійснити ефект на слухачів). Можуть бути зорові, шумові ефекти, а можливо фізичне явище (фотоефект).

Таким чином одна літера у слові може змінити весь зміст сказаного чи написаного. А також посприяти на сенс, який був закладений у роботу.

1.2. Психолінгвістичне поняття в контексті афективного мовлення

На нашу думку, слід вважати, що стан емоційної напруги суттєво впливає на загальну життєдіяльність людини, зокрема визначає особливості її мовленнєвої діяльності. Пізнавальна та практична значимість вивчення вербальних експонентів емоційних процесів не викликає сумніву, про що свідчить безліч робіт у психолінгвістиці, присвячених цій проблемі.

Під час нашого дослідження стану афекту та впливу його на мовлення, нам вдалось встановити, що афективне мовлення є частиною та різновидом внутрішнього мовлення [31].

Внутрішнє мовлення досліджувалось багатьма науковцями й існування афективного мовлення у психолінгвістиці було підтверджено у великій кількості наукових робіт. За словами В. Д. Шинкарука наявність емоційно забарвлених речень, розповідні речення з предикативними ознаками, тобто стверджувальні та заперечні, існують в системі внутрішнього мовлення [58]. Він зазначає, що, такі речення у внутрішньому мовленні, які мають модальну ознаку, тобто риторично-питальні, вони несуть афективний характер. В. Д. Шинкарук підкреслює, що місія внутрішнього мовлення власне має певний спектр психологічних внутрішніх функцій. Даний феномен в аспекті афективного мовлення уможливорює всебічне і повне відображення безпосередньо на рівні художніх текстів [58].

Виокремлюючи тему внутрішнього мовлення у нашій науковій роботі, хотілось би звернути увагу на дослідження, які були зроблені Н. Г. Кравченко. На її думку, внутрішнє мовлення може слугувати відображенням зовнішньої мови, яка проектується у свідомості мовця. Внутрішнє мовлення рухається в обох напрямках, як в абстрактному, так і логічному, що впливає та залежить від симбіозу розмірковування та мовлення у тривалій динаміці, у діалектичному розвитку й перемінах [32, с. 219-224].

Темі внутрішнього мовлення та психолінгвістиці загалом, були присвячені роботи С. І. Куранової. Вона проводила розвідку стосовно процесу реалізації внутрішнього мовлення і погоджувалася з думкою, що у внутрішньому мовленні функціонують немовні одиниці. Ці немовні одиниці, за її словами підпорядковуються предметно-семантичному коду [36].

Протягом багатьох років досліджувалися поняття почуттів людини та емоцій. На думку багатьох вчених людські почуття в сучасній психології сприймаються більш як незворушне емоційне ставлення особи до реальних явищ, які віддзеркалюють значення цих явищ включно з його потребами та причинами. Такі відносини мають чіткий предметний характер, які схожі по структурі на афект та емоції. Почуття, які були сформовані стають ядром емоційного навколишнього середовища людини, яке задає ритм та зміст реакцій, які були спричинені надто емоційними ситуаціями. Всі емоційні переживання людини відображаються на її мовленні, а також на тому, з якою інтонацією людина говорить та наскільки емоційні жести використовує під час мовлення. Впродовж формування, у кожного індивіда з'являється певна система ієрархії почуттів, де різні емоції посідають певні місця. Є емоції, які певним чином перевершують та діють під актуальними мотивами, а є емоції, які не реалізуються та не розвиваються. Під впливом домінуючих почуттів у людини проявляються її світоглядні установки, спрямованість, тобто найважливіші характеристики його особистості, які й надалі будуть розвиватися та мати неабиякий вплив на мовлення [4].

Окрім того, Н. М. Рискаль зазначає, що мовлення має винахідливий принцип, який найчастіше можна зустріти під впливом емоційного стану в організації мовленнєвої діяльності. Таким чином ми можемо підкреслити той факт, що мовлення повинно встановлювати та регулювати всі обрані стратегії мовленнєвої дії, а також слід розглядати всілякі концепції керування свідомістю під час мовлення протягом сприйняття мови [50, с. 4-7].

На нашу думку, емоції та мову слід вважати як одне ціле. Емоції лежать в основі мови, якщо розглядати її як втілену діалогічну діяльність. Проте в

рамках основної лінгвістики, а також у дослідженнях комунікації, мову та емоції досі відносили до двох окремих галузей, які мають бути розділені [33]. Мова, з одного боку, належить до структури мислення, що становлять абстрактну «систему мови»; вона ґрунтується на словах та уявленнях і є комунікативно навмисним явищем, тоді як емоції, з іншого боку, належать тілесному прояву людини; вони пов'язані з ненавмисними реакціями, відчуттями та діями, які можна бачити в неабстрактній і окремій «мові тіла» [49].

Емоції не відокремлені від мови як незалежний невербальний компонент вербальної комунікації, як це часто видається, - і не можуть розглядатися як лише вторинна функція мови. Навпаки, емоції та афекти є невід'ємною частиною мовленнєвої поведінки, або, інакше кажучи, мовленнєвої діяльності - це діяльність усього тіла, включно з емоціями [61]. Протягом наукової розвідки ми встановили, що наслідок полягає в тому, що численні й афективні способи, під час яких використовують слова у смисловій динаміці реальної розмови, відокремлюються від «власне мови». Тому емоції та афекти розглядаються як щось, що може змінювати, підкреслювати або відтінити значення тільки в силу того, що не є мовою.

Афективний стан, як аспект людської взаємодії часто описується в роботах Дж. Дю Буа, М. Гудвіна, як прийняття людського психолінгвістичного становища. Згідно з Джоном Дю Буа, коли ми висловлюємо думку або проектуємо стан афекту, в нашому внутрішньому (розумовому та душевному) та в фізичному вимірі виносяться на перший план наступні значення: оцінка теми, про яку ми говоримо, позиціонування себе стосовно теми та інших людей, а також вирівнювання або неузгодженість із нашими співрозмовниками. Однак у літературі з позиціонування особи спостерігається доволі поширена тенденція до пильної уваги до слів співрозмовника і дещо індивідуалістичний погляд. Дж. Дю Буа вважає, що однією з найважливіших речей, які ми робимо зі словами - це позиція, яку ми займаємо. До позиції автор відноситься як до лінгвістично артикульованої форми соціальної дії [63]. Інтерпретуючи дану

цитату, нам слід зазначити, що позиція є ідеальним прикладом лінгвістики як цілісного смислоутворення; процесом оцінювання та позиціюванням в стані афекту, які в жодному разі не обмежуються «використанням слів» (хоча вони часто відіграють певну роль), але залучають й саму постанову тіла, що беруть участь в адаптивній гнучкій поведінці [38].

На думку Л. О. Калмикової мовлення слід вважати як засобом, так і формою спілкування, воно практично об'єднане з рівнем психічної діяльності та властивостями особистості. Під цим слід розуміти, що до даного єднання належать прояви почуттів, такі настрої як ейфорія, афекти, фрустрація, тривога та ін.; прояви уваги: зневага, неухвалюваність; прояв волі, владність, сконцентрованість чи розгубленість; прояв мислення: вагання, упевненість; вияв уяви: мрії та інші. Л. О. Калмикова погоджується, що такі прояви можуть бути відносно інертними моментами у психіці особи і в той ж момент неоднаково проявляються в мовленні. На мовленнєвий акт впливають і віддзеркалюються також психічні властивості як статичні прояви психіки, котрі фіксуються і повторюються у структурі особистості (хист, розмисел, цілі, умисли, темперамент, характер, знання, тощо). Л. О. Калмикова підсумовує, що всі ці психічні феномени повністю та практично пов'язані з фактом мовленням, визначають його розвиток і становлення [22].

В. Г. Панок наголошує, що повністю і безпосередньо можна стверджувати, що власне сам мовленнєвий акт є психічною властивістю людини, в якій, практично, відображаються її психічні стани [44].

Ряд мовознавців виокремили, що під час складання мовленнєвого змісту у код мови, людина, яка залучена у мовленнєвий акт вирішує низку завдань: вибір мови, рівень володіння мовленнєвими актами, а також прогнозування результатів мовлення. Звертаючи увагу на ці завдання, було наголошено, що на мову діють декілька факторів, а власне соціолінгвістичний, афективний і паралінгвістичний. У нашій розвідці ми більш детально розглянемо афективний фактор, який впливає на мовлення індивіда [27].

Виділяючи афективний фактор, Н. П. Киселюк підкреслює, що афект – потужне емоційне становище, збудження чи хвилювання. Психічний стан під дією афекту здатен сильно та безповоротно відобразитися на вчинках особи, а крім того особливо на її мовленні. Н. П. Киселюк наголошує на тому, що афективний фактор понад усе виявляється в складних ситуаціях: в момент суперечок, дискусій, сварок, у стані образи. Людина здатна на те, щоб діяти ти словесно виражатися в критичний момент під час афекту через те, що регулююча й контролююча функції мовлення (свідомості) послаблені [25, с. 22].

Спостерігаючи динаміку вивчення стану афекту в мовленні людей, може виникнути думка, що афект існує тільки у парадигмі негативного контексту, не зважаючи на те, що раніше нами було досліджено, що бувають різні аспекти афекту: негативний та позитивний. Проте низка наукових праць доказує, що афект має несприятливий відтінок та негативно впливає на життєдіяльність людини. Це також вказує на те, що негативний афект завжди перевершував вплив позитивного і попри вплив на життєдіяльність, також впливав на інтелектуальні процеси індивіда.

К. О. Негляд вважає, що афект не можна категорично розділяти на негативні чи позитивні емоції. Вона вказує, що афект може бути як позитивною емоцією, коли він викликаний під впливом щастя, ейфорії чи радісною звісткою, так і негативною, коли афект викликано під супроводом гніву чи емоційного страждання. І в більшості випадків афект власне має більш негативний характер. Вона відносить до позитивних емоційних проявів афекту такі стани як: збудження, ентузіазм та натхнення, а також раптові веселощі, сміх. До негативних емоційних проявів афекту – злість, лють, відчай та жах, які ескортуються часто заціпенінням. Вона влучно підкреслює, що будь-яка емоція теоретично може викликати стан афекту та досягти цього рівня у короткий час, якщо емоції супроводжуються під сильним психологічним впливом впродовж надзвичайних ситуацій, які люди не здатні контролювати. Проте К. О. Негляд також зазначає, що на практиці афект дуже часто залежить від вдалого чи не

вдалого збудування, а в наступний момент, впродовж підвищення емоційного збудження, переходить у більш сталі емоційні прояви як страх, відчай, гнів і захоплення [40].

Протягом тривалого дослідження, Ф. С. Бацевич дійшов висновку, що афект слід вважати емоцією, яка має яскраво виражений стрімкий прогрес, котрий доволі важко зупинити та швидко прогресує [3]. Схожу думку стосовно афективного впливу на психічний стан людини має науковець М. Й. Варій, котрий встановив, що протягом всього періоду афекту, можна спостерігати зниження діяльності головних рівнів психоемоційної діяльності та психіки, через що понижається та фіксується гальмування розумової активності. Це все приводить до вад під час сприйняття і проявляється у локалізації свідомості. Дослідник підкреслив, що притомність спостерігається тільки на моменті, котрий був викликаний станом афекту, а навколишнє середовище відходить на другий план та не підлягає розгляду чи осмисленню на думку людини у стані афекту [13].

На відмінну від численних праць, присвячених негативним аспектам афекту, В. О. Олефір звертає увагу на позитивний афект. Він встановлює, що афективний стан має не лише заперечливі емоції, такі як: страх, гнів, біль, злість, розпач. А ще й такі позитивні явища, як: щастя, збудження та натхнення [42].

На нашу думку, Ричард Раян вдало зумів передати стан як позитивного, так і негативно афекту. Він вказує, що афект – це найвищий за частотою плинності як негативних, так і позитивних емоцій. В свою чергу символ плинності як негативного, так і позитивного афекту не поєднаний напряму зі перемінами людської притомності [72, с. 68-78]

І. Є. Богданова, Л.А. Перелигіна, О. І. Фролова досліджували поняття мовлення в екстремальних ситуаціях. Стан афекту можна віднести до даної концепції. Вони вважають, що мовлення слід вважати одним з найважчих для розуміння, виконання та сприймання типом найвищих психічних функцій. Мову слід вважати як складний механізм, яка має безліч характеристик, до яких

слід віднести промовистість, багат шаровість конструкцій, динамічність та поєднання з іншими психічними функціями. Впродовж мовлення залучаються безліч психологічних процесів. Всі ці процеси є об'єктами низки досліджень як психологів, так і психолінгвістів [47].

Людина використовує емоції під час експресивного мовлення, щоб зберегти благонадійні умови для власного огороження від несприятливих впливів на стан, під час яких мовець оцінює умови і ситуації. У мовленні під впливом емоційної напруги ми можемо спостерігати величезний прошарок досліджень, котрі несуть у собі наукові теорії та підходи, що пояснюють актуальність розвідок, тому що таке мовлення відходить від поняття стандартного мовлення та має низку праць, які присвячені мові в емоційному стані людей. Існують категоричні відмінності між звичайною та емоційною мовою, які можна спостерігати у виборі характерних слів людини у стані афекту: яка специфіка у граматиці, котру використовує мовець, які особливості лексичної забарвленості та свідомо чи підсвідомо поведінка мовця під час мовленнєвого акту [35, с. 76-83]

А. Глущенко наголошує, що у людей виникають складнощі стосовно формування думок та усвідомленого вибору слів під час стану емоційної напруги. Під складнощами вона мала на увазі те, що люди в екстремальній ситуації починають часто використовувати затяжні паузи, намагаються підібрати слова, часто використовують повторення, щоб заповнити паузи, вдаються до використання також ненормативної лексики, активно жестикулюють, щоб ще більше емоційно забарвити мовлення. Мова найчастіше в стані афекту стає одноманітною, людина втрачає змогу думати в певному руслі, оскільки емоції її переповнюють, а тому вона використовує тривіальні слова та словосполучення, слова-паразити, а також вигуки, кліше. Найчастіше можна зустріти також в емоційному мовленні незавершеність думки і велику кількість помилок [17, с. 303 - 307].

За словами Е. Попко афективний стан впливає на перемену в мовленні, що зумовлюється викривленням семантичного та структурного говоріння у

людини. Якщо протягом діалогу один із співрозмовників знаходиться в афективному стані та його мова все більше збагачується афективним мовленням через високу напруженість та акцентується на особистих емоціях, тоді інший співрозмовник, який знаходиться в адекватному стані не здатен повноцінно сприймати зміст висловлюваних слів [48].

Якщо розглядати поведінку людини та стиль її говоріння під час емоційної нестабільності, тоді можна дійти висновку, що постать та спілкування тісно взаємозв'язані. Під час афективного мовлення людині характерно активно жестикулювати, застосовувати силу або агресивно поводитися, що підсилює тональність мови. Особа починає сконцентровуватися на власних почуттях та забуває про вербальну та невербальну поведінку. Під тиском сильного психічного стану вона не здатна контролювати та стежити за тим, що робить, які рухи виконує чи що говорить – логічність дій та повна їх усвідомленість розчиняється на фоні афективного стану, завдяки якому виявляються всі внутрішні переживання.

В. Д. Сліпецька у своїй науковій роботі підкреслює даний феномен та зазначає, що людина під дією негативних емоцій спочатку може вдатися до голосного вигуку, котрий передає внутрішній стан та переживання індивіда і вже потім може доповнити мовлення фразою чи словом [53, с. 250-255].

Таким чином науковцями було виокремлено характерні особливості, які можна спостерігати в афективному мовленні:

- уподібнення, скрізь які проводиться аналогія спільних рис;
- вживання вигуків та підсилювально-видільних, наказових або умовних часток;
- неодноразове повторення слів, фраз чи вигуків під час мовлення;
- жаргонізми та використання ідіоматичних одиниць;
- передача емоцій через надмірне використання найвищого ступеня порівняння прикметників, а також підсилювальні прислівники та підсилювальні прикметники;

- членування речення зі збереженням емоційної напруги у кожній частині, тобто парцеляція;
- використання негативних або неозначених займенників;
- використання негативних або неозначених прислівників;
- структурно неповні речення [8].

Отже, дані властивості можна позначити як універсальні феномени загального емоційного мовлення в екстремальній ситуації. Проте, якщо всі ці явища переважають у розмові та мовець водночас протягом спілкування використовує декілька даних ознак у великій кількості, тоді це вже вважається характерною рисою власне афективного мовлення. Для такого виду мовлення характерним є поєднання декілька особливостей для підсилення емоційності мови.

Слід зазначити, що основним компонентом в афективному мовленні виступає власне емоція, яка керує станом людини. І під дією даних емоцій людина не замислюється над тим, що вона каже і як, отже вона здатна дуже швидко говорити, не зупиняючись та не підбираючи чи осмислюючи слова. Логічні паузи у мовленні особи в стані афекту також відсутні. Також властивим є те, що людина почне плутатись у словах та навіть заїкатися, адже мозок буде сконцентрований на власних емоційних почуттях, а не на вербальному контакті.

До характерних ознак також слід додати, що усне афективне мовлення супроводжується варіюванням тону, розповіддю пошепки, впровадженням контрастного тонального рівня, довгими паузами чи, навпаки, відсутністю пауз між словами. На письмі ми можемо спостерігати це у вигляді використання знаків оклику, повторювання одного і того ж самого слова, пауз, що позначаються комами та трьома крапками [53, с. 250-255].

Людина у стані високої емоційної кризи в першу чергу ставить за мету донести до опонента власну точку зору і тим самим маневрує тональністю, щоб вплинути на слухача та підкорити його увагу. Афективне мовлення у цьому

випадку вважається найкращим способом, щоб переконати співрозмовника у правоті власної думки.

О. А. Соловей детально описав психоемоційний стан людини та способи вираження емоцій під час мовлення та дослідив, що афективне мовлення тільки умовно можна назвати мовленням. Афективне мовлення має найпростішу структуру із всіх видів мовлення. Адже переважно у такому мовленні зустрічають вигуки та клішовані фрази. Все це супроводжується підвищенням тональності голосу, а на письмі окличними знаками, які ми підсвідомо читаємо так, ніби людина, яка мовить цю фразу – насправді кричить [54 с. 276-287].

Афективне мовлення і своїй природній мові не має конкретної мети, адже людина не доносить думку чітко та зосереджено. Замість цього можна спостерігати емоційне напруження, яке лунає у вигляді контрастного тону. Під час афективного мовлення відсутня структура зачину, кульмінації та логічного завершення. Також не буде спостерігатися маневрування тоном, наприклад, як в питальному реченні, чи пониження тону у кінці речення. В даному мовленні відсутні структуровані мотиви, адже афект переймає на себе весь спектр емоційного фону і надалі розмова буде йти лише крізь призму психоемоційного, а потім психолінгвістичного проектування. Тобто людині зазвичай треба підготуватися, щоб речення було правильно оформлене та основна ціль була досягнута – розуміння контексту іншим співрозмовником. А в афективному мовленні даної цілі немає, адже підготовчий процес порушено, адже, якщо людина часто застосовує такий тип мовлення, то це свідчить про розлад нервової системи та нестабільність правильно використовувати мовленнєве кодування [23].

Існує багато думок стосовно афективного мовлення, впливу психоемоційного стану індивіда на мову, різних видів проявів стану афекту у говорінні та оцінки подібного екстремального емоційного стану з точки зору психолінгвістики. Проте, підсумовуючи все вище сказане, ми можемо дійти до висновку, що в першу чергу афективне мовлення є проявом стресового стану люди, в якому вона перебуває під час розмови. Афективне мовлення може

проявлятися різними способами та бути як вигуком, так і цілим реченням, котре було насичене характерними ознаками мови афекту. І не дивлячись на те, що емоції у такому стані можуть мати як позитивне, так і негативне підґрунтя, більшість науковців все одно підкреслюють власне негативний аспект в афективній вербальній комунікації.

Афективний стан впливає на людину, яка намагається донести думку та переконати співрозмовника у власній правоті. Але через певні психофізичні вади під час стресового стану, це дається дуже важко, тому ані мовець в афективному стані, ані його опонент не може отримати повну чітку картину розмови та який сенс вона має.

1.3 Стан дослідження афекту в художньому тексті

Загальновідомим фактом є те, що мова не лише віддзеркалює культуру, а й є знаряддям передачі емоції, що показує специфічну форму людського ставлення до світу. Коли людина формує мовлення, її думки та емоції плутаються. Проте це трапляється тоді, коли людина розмовляє. На нашу думку, є досить цікавим той факт, як власне автори художніх текстів передають емоційний стан протагоністів, коли ті перебувають під впливом афекту. Та, незалежно від різних культурних відмінностей, кожна мова має власні способи вираження афекту. Тому способи перекладу афективного мовлення також є актуальними в контексті перекладу.

На нашу думку, слід зазначити, що емоційний стан та глибина переживань у різних націй різняться. Так А. Конверський зазначає, що емоційні концепти можуть бути як універсальними, так і не універсальними, або етноспецифічними [28]. На його думку, до загального концепту емоційності можна віднести те, що емоції – це ключовий момент в житті людства, котрі з'єднують всіх членів різних народів більшою мірою схожими один на одного.

Під час нашого дослідження ми також виокремили гіпотезу про те, що основні емоції, а також ті, які людина відчуває та показує під станом афекту, мають схожу психологічну природу і люди однаково відчувають незалежно від

культурних приналежностей [14]. Будь-яку емоцію можна вважати загальною, відкритою для переживання людини незалежно від культурних параметрів етнічної та мовної властивості.

Дослідження стану емоційного мовлення є вкрай важким заняттям, проте нам також важливі і способи перекладу афективного мовлення у художніх текстах. Перекладацькі трансформації можуть бути великими та об'ємними за розмірами, а можуть і бути відсутніми, на що вказує дослівний переклад [6].

Багато таких науковців, як О. М. Белих, Т. Р. Кияк, З. І. Кучер, М. О. Орлова приділяли увагу вивченню та виокремленню різних трансформацій в перекладі, проте найпоширенішими є власне фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні трансформації [26].

Так під час нашої наукової розвідки ми звертали увагу на дослідження емоційного стану та вираження афекту в художніх творах. Для того, щоб краще розуміти, що власне треба шукати в художніх творах, слід зазначити, що художній твір – це комплексний текст, який має художню основу та є витвором уяви автора [18]. Художній твір не змальовує дійсність, а відображає думки письменника, відповідно до того, представником якої нації він є. Даний текст фіксується мовою автора, та відповідає тій культурі [5, с. 7-13]. Код мови, яким написано художній твір є унікальним, адже втворює своє світобачення, а мова допомагає читачам познайомитись ближче із культурою, до якої належить письменник. Емоційний стан, який передає автор через своїх героїв у художньому тексті різниться від того, до якої культури належить письменник. Автор може їх виражати так, як він відчуває. Емоції можуть бути як ярко виражені, так і ховатися між написаних рядків [29].

Для кращого дослідження світу емоцій та почуттів у художніх творах необхідно враховувати втілення зв'язків цих категорій із конкретними мовленнєвими процесами. У психологічному просторі творів письменників важливо враховувати всі деталі та звертати увагу на будь-які проявлення емоцій. Під час дослідження даних компонентів, можна спостерігати за формуванням багаторівневості психологічного феномену в художній

літературі, динамічності взаємозв'язку структурних складових твору та внутрішнього світу персонажів. Емоції, як об'єкт та інструмент вираження почуттів, приховано чи навпаки показано у художньому просторі твору. Вони можуть показувати характерний чуттєвий, ліричний початок або пронизувати читача протягом прочитання тексту. Також емоційності характерна недомовленість, мовчання, затяжні паузи, жести, думки та вираження слів з підвищеною інтенсивністю. Емоційний світ художнього твору містить у собі складну структуру почуттів, культуру вираження та стримування емоцій, їх трансформації, нав'язливе домінування, залежність та незалежність від соціуму. Як зазначає Киселюк Н. П., не завжди можна побачити в тексті графічні зображення афекту чи інші вираження емоцій. Іноді слід зазирнути глибше та зрозуміти героя або зіставити із попередніми його фразами, то що спонукало персонажа промовити ту чи іншу фразу під станом емоційного напруження [24, с. 232-236].

Професор Анна Паркінсон досліджувала афективний стан головного героя в романі Георга Бюхнера „Lenz”. На самому початку вона дає опис долі персонажа Ленца, що занурюється у свою персону та почуття відчуженості. Вона підкреслює його кризу естетичного зображення. За словами Анни Паркінсон емоції страху, розпачу, нудьги виносять Ленца за межі соціально прийнятної поведінки. Доведена до межі стрибками між надлишком і нестачею афекту, його психовідчуття набуває функції зображення афекту способом, що передбачає фрейдівську істерію, що демонструється у наступному фрагменті: *„Eine Menge Gedanken durchdrangen sich in meinem Kopf. Vielleicht, dachte ich, ist er ein Nachtwandler und hatte das Unglück in die Brunnbütte zu stürzen; man muß ihm also Feuer, Thee, machen, um ihn zu erwärmen und zu trocknen.“* Таким чином Ленц, перебуває у стані афекту та не може від нього відокремитися [70].

У власному дослідженні Анна Паркінсон висвітлює ставлення Ленца до афекту. Вона пише, що Ленц у певному сенсі став надто залежним від афективного життя. Головний герой живе у стані афекту та більше не може опосередковувати між собою і своїм оточенням – він відчуває його як

безпосереднє та всеосяжне. Парадоксальним чином, саме через занадто тісного зближення з тією самою афективністю, яку він наказав як істотна умова естетичного зображення, Ленц втрачає свою здатність зображати, читати чи передавати ситуації та емоційні, чи фізичні стани. Неопосередкований стан афекту стає для головного героя небезпечним, а мова, через яку цей стан проявляється, – загадковою і недоступною. Професор Анна Паркінсон вказує на той факт, що афективне мовлення показується в тому, що в промові Ленца зустрічаються символи смерті. Вони асоціюються у головного героя з мертвим тілом дівчини, з жінкою, яку він любив і яка тепер, згідно з його словами, мертва, і зі своїм власним душевним станом: „*Hieroglyphen, Hieroglyphen – und dann zum Himmel geschaut und wieder: ja gestorben – Hieroglyphen.*“ [70].

Вона виокремлює фрагмент, в якому показано, як мова стає не тільки іманентною, а й недоступною для загального розуміння, але також і трансцендентною і прозорою: „*Ja Herr Pfarrer, sehen Sie, die Langeweile! die Langeweile! o! so langweilig, ich weiß gar nicht mehr, was ich sagen soll, ich habe schon alle Figuren an die Wand gezeichnet.*“ [70].

Отже, афект завжди був предметом пильної уваги як психологів, так і лінгвістів. Емоції стали предметом пильної уваги всіх сфер культурного та соціального життя людини. Емоції досліджують у текстах та проводять пильний аналіз, який, виходить за рамки впливу тексту на читача.

Відповідно до поняття афекту чи афективність, – це динамічний, реляційний процес, що призводить різних психологічних зворушень. Отже, афект відіграє важливу роль у роботі емоційного стану людини. Афект допомагає краще зрозуміти головного героя. Також важливим фактором є те, якою мовою написаний твір, та представником якої культури є автор. Тому на нашу думку, афект може призвести до нового розуміння літератури.

Висновки до першого розділу

Підсумовуючи всі дослідженні аспекти у першому розділі, ми дійшли до таких висновків:

1. Під поняттям «афект» мається на увазі, що це науковий, а також психопатологічний термін, що позначає моделі поведінки, які є вираженням суб'єктивно відчутних емоційних станів. Афект відрізняється від настрою, бо настрої передбачає довгострокове та більш стійке емоційне становище, проте афект в даному випадку належить до коливних змін емоційного стану. Афект – це швидкоплинний стан душі, що супроводжується дуже сильними емоціями.

2. Життєдіяльність людини підпорядкована стану емоційної напруги та певною мірою залежить від неї, особливо цей стан визначає особливість мовної діяльності людини. Прикладні та когнітивні наслідки аналізу лінгвістичних показників емоційних процесів, безсумнівно, знаходяться на часі багатьох лінгвістів.

3. Мова якою ми користуємося, відображає емоційну поведінку людини, оскільки мова може впливати на людину сильніше, ніж будь-які несуттєві зовнішні фактори.

4. «Позитивні» і «негативні» ефекти завжди виникають під впливом сильного душевного хвилювання. Ця мова часто використовується для опису життєвих подій. У цьому стані емоцій і стресу людина не може стримуватися, не враховує наслідків своїх реакцій, настільки поглинений своїм станом, що не оцінює характер і сенс того, що робить або говорить.

5. Два схожих поняття «афект» і «ефект» мають зовсім різний контекст. Вони не можуть бути взаємозамінними, інакше це вплине на значення всього речення або всього тексту. Тобто під афектом вважається психічне збудження, стан хвилювання, сильна короточасна емоція (гнів, страх).

6. Усі емоційні переживання людини відображаються в її мові, а також у тоні голосу, яким людина говорить, і скільки емоційних жестів вона використовує у своїй промові. Деякі емоції мають несприятливий відтінок і можуть негативно вплинути на життя людини. Це також свідчить про те, що негативні впливи завжди переважають над позитивними, впливаючи на інтелектуальні процеси особистості, незважаючи на вплив на життєдіяльність.

7. Головним компонентом емоційного мовлення є власне сама емоція, яка контролює стан людини. Під впливом цих емоцій людина не замислюється про те, що і як вона говорить, тому вона здатна говорити швидко, не зупиняючись, не добираючи і не розуміючи слів. У мовленні людини в емоційному стані також відсутні логічні паузи. Людина починає плутатися під час мовлення або навіть заїкатися, оскільки мозок зосереджується на емоційних почуттях, а не на словесному процесі. Афективне письмове мовлення проявляється крізь знаки оклику, повторення одного й того ж слова, коми та паузи, або заміна слів трьома крапками чи недомовленість фрази.

8. Афективний стан впливає на людину, яка намагається донести думку та переконати співрозмовника у власній правоті. Але через певні психофізичні вади під час стресового стану, це дається дуже важко, тому ані мовець в афективному стані, ані його опонент не може отримати повну чітку картину розмови та який сенс вона має.

9. Афект завжди був предметом пильної уваги як психологів, так і лінгвістів. Емоції стали предметом пильної уваги всіх сфер культурного та соціального життя людини. Науковці досліджують прояв емоцій у текстах та проводять пильний аналіз. Таким чином можна вважати, що афект відіграє важливу роль у роботі емоційного стану людини. Афект допомагає читачу краще зрозуміти головного героя та наслідки його поведінки.

РОЗДІЛ 2. ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ЗАСОБИ АФЕКТИВНОГО МОВЛЕННЯ В РОМАНІ ПАТРИКА ЗЮСКІНДА «ПАРФУМИ. ІСТОРІЯ ОДНОГО ВБИВЦІ»

2.1. Лінгвостилістичні засоби презентації афективного мовлення.

Панує думка, що емоції є невіддільною складовою мислення, мовної свідомості та поведінки в будь-якій сфері діяльності: культурі, політиці, освіті. Беручи до уваги універсальність емоцій, у кожній мові панує власна система їхньої вербалізації та має певну специфіку. Методика вивчення іноземних мов та лінгвістика сьогодні ставить в пріоритеті проблеми вивчення емоційного аспекту мови та навчання емоційно-забарвленої іноземної мови.

Виконаний нами аналіз науково-методичної літератури свідчить про недостатню теоретичну та практичну розробленість питань стосовно застосування лінгвостилістичних засобів вираження емоційності та експресивності в іноземній літературі, зокрема вивчення афективного мовлення в художніх творах. Науковець А. В. Сотников підтверджує наші тези тим, що вважає проблему взаємодії експресивного і емоційного мовлення однією з найважливіших проблем, з якою доводиться стикатися лінгвісту щодо експресивності, тому необхідно розуміти і вміти відрізнити вираз емоційності від висловлювання експресивності [55]. Він підкреслює, що експресивне та емоційне мовлення слід розглядати з різних позицій, проте афективне мовлення відноситься як до експресивного, так і емоційного.

У нашій роботі ми досліджуємо емоційно-експресивну промову у стані афекту, що має у кожній мові стійке емоційне забарвлення, основним змістом якої є вираження почуттів та емоцій того, хто говорить або пише по відношенню до співрозмовника або об'єктів навколишньої дійсності.

На думку Н. С. Штефанюка у мові існує спеціальна система засобів вираження емоційності мислення на різних рівнях мови. На фонетичному рівні засобами передачі емоційного та афективного стану промовця є: особлива інтонація, уповільнення або прискорення темпу мови, наголос, паузи, висота

тону та інші просодичні елементи. На лексичному рівні емоційне навантаження несуть емоційні слова [59, с. 199-207].

У лінгвістичних дослідженнях висувається теза про те, що слово може мати компонент емоційного значення і що майже будь-яке слово може набувати більшого чи меншого ступеня емоційності. Існують також слова, у яких логічний компонент значення майже повністю витіснений. Це можуть бути вигуки або деякі епітети. Такі емоційні слова висловлюють почуття та повідомляють емоційне забарвлення речення взагалі. Речення як одиниця тексту має свої специфічні особливості: воно має номінативний і предикативний аспекти, що характеризується структурною завершеністю, є мінімальним мовним твором, одиницею формування та вираження думки. Тільки речення є сферою безпосередньої реалізації емоційних значень; емоційність включається до загальної системи відображення предикативних функцій речення [34, с. 55-60].

На нашу думку, міждисциплінарний напрям вивчення процесів мовлення та мислення людини є характерним для ряду досліджень у сучасній лінгвістиці з огляду на комунікативно-когнітивні та функціонально-прагматичні позиції, які можуть враховувати не лише середовище спілкування, а й індивідуальні особливості мовця. Дослідження мовознавців Г. Г. Севериної та Л. І. Тараненко підтверджують дане явище та зазначають, що перше завдання лінгвістики це – схарактеризувати взаємодію багатьох соціокультурних і психофізіологічних факторів, що впливають на процес комунікативної діяльності людини. Через це слід виокремити спосіб реалізації індивідуально позначених мовленнєвих особливостей, які притаманні кожному мовцю. Словесні засоби все частіше використовуються для того, щоб привернути увагу читача і чіткіше висловити свою позицію в тій чи іншій ситуації. В наслідок цього істотно посилюється емоційне або логічне навантаження мовленнєвого повідомлення [52, с. 519-524].

За словами дослідниці Н. В. Глінки емоційність та ефективність мови пов'язана з оціночною передачею мовлення, яка виражається в певних лексичних варіаціях:

1) психологічній варіації, котра передбачає не тільки вираження емоцій і почуттів, а й їх сприйняття мовцем та оточуючими;

2) екстралінгвістичні характеристики мовлення або тексту, як основний фактор та першочергова комунікативна функція мовленнєвого середовища, яка вказує на задум мовця та його знання та ідеї;

3) лінгвістичний зв'язок, такий як викривлення норм одиниць мови на різних рівнях, невідповідність використовуваних засобів мови, відмова від можливих шаблонів і стандартних структур речень, а також нетипові, незвичні, експресивні структури речень. Афективному мовленню також відповідає емоційність та експресивність, що показує намір оратора й допомагає виразити власну особистість у промові. Емоційність розкриває певну сторону мовлення і є ознакою мовленнєвого акту, яка дійсно передає його зміст [17, с. 34-39].

Експресивність слід розглядати як результат використання в мовленні емоційно забарвлених одиниць мови, поєднання семантичних і стилістичних ознак, які урізноманітнюють мовлення, роблять його більш живим та відповідають ознакам афективного мовлення, як частиною експресивної мови.

Якщо вираження чітко показує суб'єктивно-психологічне ставлення людини до того, про що йдеться, то в цьому випадку виконується афективно-експресивна функція. Дослідження теоретичних проблем експресивності демонструє складність явища експресивності та разом з цим пояснює існування різних методів і концепцій дослідження даного феномену. Інтерес до експресивних проблем, що виник протягом останніх десятиліть, можна пояснити зосередженістю на концепції мови, що допомагає виявити та має наслідки на мовця, його поведінки та розумової діяльності. Коли письменник висловлює свою думку в словесній формі, він неминуче виражає своє ставлення до предмета чи ситуації. Часто це повідомлення забарвлене суб'єктивним

ставленням автора чи персонажу до того, що він сказав або написав [12, с. 12-16].

Багато лінгвістів розглядають категорію речень та висловлювань виражених в емоційному та афективному стані на рівні одиниць лексико-семантичного рівня (лексем та лексико-семантичних варіацій). Дослідниця Гаєва П. О. зазначає про те, що експресивна функція дуже часто розвивається та закріплюється за окремими лексико-семантичними варіаціями багатозначного слова в результаті вторинної номінації. Переносні лексико-семантичних варіації, особливо метафоричні, є універсальним і найбільш мобільним засобом вираження емоційного відношення та соціальних оцінок мовця; вони становлять значну частину загального обсягу німецької та української мов. За її словами існує два різновиди емоційно забарвлених та афективних слів, які проходять крізь лексико-семантичний рівень:

- а) з ослабленою номінативністю,
- б) з сильно ослабленою номінативністю [15, с. 5-9].

У першому випадку більшу частину становлять слова, які мають лексично-експресивний рівень. Такі експресивні одиниці називають певний денотат і одночасно характеризують його з якоїсь із сторін, виражають емоційне або афективне ставлення того, хто говорить стосовно цього явища. До них можуть бути віднесені багато слів та висловлювань, що зберігають словотворчу або семантичну умотивованість.

У структурі слів та словосполучень із сильно ослабленою номінативністю конотативні компоненти утворюються крізь експресивність, емоційність чи оцінність. Дані феномени мови становлять ядро їхнього смислового змісту, замінюючи на останню позицію номінативність та посилюючи їхню виразність. Їх можна назвати звичайними експресивами, вони позначаються як афективно марковані знаки мови навіть на основі однієї інтуїції тих, хто говорить.

Романова Н. В. у власній роботі про проблеми емоційної та емотивної лексики віднесла до даного поняття вигуки, емотивно-підсилювальні прислівники, лайливі і пестливі слова, емоційно-оцінну лексику. До

експресивної лексики, яку авторка також підкреслила як афективну промову, відносяться архаїзми, евфемізми, поетизми, сленгізми, екзотизми, деякі звуконаслідувальні слова. Вона вважає, що експресивність та емотивність можуть бути компонентами лексичного значення афективної одиниці мови. Вони відносяться до виразних засобів мови та є якісною характеристикою мовлення [51, с. 174-178].

Чайковська Є. Ю. пропонує декілька видів афективної диференціації ознак експресивності та емотивності:

1. Афективне мовлення відображається крізь експресивність та пов'язана з уявленнями, а емотивність в даному випадку із почуттями, відчуттями. Експресивність та емотивність розрізняються за своїми функціями: експресивність – це посилення впливу, вражаючої сили висловлювання, його характеризування, а емотивність виконує функцію висловлювання почуттів людини, її відносини, її оцінки. Обидва явища відносяться до афективного мовлення та має свої специфічні позначки.

2. Емотивність тісно пов'язана з оцінкою та суб'єктивністю, оскільки є проявом відчуттів. Експресивність не обов'язково пов'язана з ними. Експресивність та емотивність різняться також і з точки зору їхньої спрямованості та залежності від наявності відсутності референта.

3. Експресивність вимірюється інтенсивністю, а емоційність – оціночною внутрішніх відчуттів та впливом на афективний стан, що віддзеркалюється на промові.

4. Експресивність, на відміну від емотивності, є не тільки виразним, а й образотворчим засобом мови [57, с. 279-287].

Сьогодні існує маса інструментів для прояви власних думок, почуттів та емоцій. Серед найуживаніших переліків слід виділити такі групи: експресивна лексика, афективне мовлення, розмовні елементи, експресивні словосполучення як засоби образного мислення (фразові вирази), експресивний синтаксис, тобто група продуктивних і часто емоційно насичених синтаксичних одиниць, які забезпечують спеціальний експресивний вираз і виконують певні стилістичні

функції під час сприйняття й розуміння висловлювань і вставних конструкцій. На наш погляд, афективне мовлення – це не лише лексична семантика, а й комунікативно-прагматична категорія, яка сприяє активізації уваги читача, встановлення зв'язку з ним, оцінювання того, в якому стані знаходиться головний персонаж або людина, яка говорить у стані афекту.

Афективна, емоційна та експресивна оцінка доповнюється використанням різноманітних фонологічних, словотвірних, морфологічних, лексичних засобів, а також синтаксичних і стилістичних структур, які відіграють у цьому контексті значну роль. Різноманітні засоби виразності активно взаємодіють і компенсують один одного. Відокремлення лексемного прошарку від експресивних фонетичних показників ґрунтується на експресивності, ненормальності та нетиповості фонетичного оформлення слів, які яскраво виражають відповідні значення лексичних одиниць. Експресивні морфеми, що виражають стан афекту та семантика яких включає оцінку емоційно-суб'єктивного обсягу суб'єкта та об'єкта мовлення, є результатом функції мовного вираження та їх справжнього вираження на лексико-фразовому рівні. Регулярним явищем є поява в мові великої кількості нових слів, а саме: нових слів словотвору, оказіональних слів авторів [16 с. 171-178].

Бойко Н. у роботі про семантичні відмінності афективних та експресивних одиниць мови, визнає, що наявність у семантичній структурі словесних одиниць, виражених емоційних та оціночних сем доцільно використовувати як основний критерій при визначенні меж експресивної лексики. Авторка зазначає, що аналіз матеріалу словників та мовленнєвих творів показує, що в сучасній мові існує мінімум чотири розряди слів, у семантиці яких емоційні та оціночні компоненти завжди відіграють провідну роль.

1. Власне-експресивні слова, у семантичній структурі яких провідна роль належить конотативному компоненту значення, представленому яскраво вираженими семами інтенсивності, емоційності та стилістичної віднесеності.

2. Емоційно-експресивні слова, конотативний компонент яких включає в себе виражені семи емоційності, оцінки та стилістичної віднесеності.

3. Образно-експресивні слова, до семантичної групи яких крім денотативних і конотативних емоційно-оцінних сем, входить виражена сема образності. До цієї групи належать слова з яскравою внутрішньою формою, семантичні похідні номінативних лексем, образотворчі слова.

4. Експресивно-стильові слова, в семантичній структурі яких особливе значення має компонент стильової віднесеності, підкріплений семами емоційності та оцінки.

Авторка зазначає, що не існує жорсткого зв'язку між образністю словесної одиниці та її експресивністю, образне не завжди є експресивним або афективним і навпаки [11, с. 39 -54].

Цю думку підтримує Ларіна Т.В. Вона підкреслює, що деякі експресивні одиниці в афективному мовленні, наприклад експресивні дієслова, пов'язані з нейтральними словами. Наприклад це можуть бути слова середнього роду, які несуть вказівний «об'єктний» зміст виразних дієслів. Ларіна Т. В. визнає, що експресивність є семантичним компонентом. Вона припускає, що всі «експресивні» ідентифікатори можуть бути тими, які використовуються в словниках для тлумачення слів із певною емоційністю або силою. Такі як дієслова, прикметники, прислівники. По-перше, це прислівники міри, ступеню, способу (дуже, надзвичайно), по-друге, прикметники, що позначають високу якість (гарний, прекрасний, крихітний). Вона зазначила, що виразність, емоційність, оцінка, образність є основними ознаками слів, причому не лише апелятивної лексики, а й власних іменників [37, с. 150-160].

Семантико-стилістичні, комунікативні аспекти експресивності, а також її близькість категорії суб'єктивної модальності підкреслюються у визначенні Бойко Н. І.: експресивність – сукупність семантико-стилістичних ознак одиниць мови, які забезпечують її здатність виступати в комунікативному акті як засіб суб'єктивного вираження або до адресата мови [9]. Вона акцентує наявність зв'язку між категорією афекту, модальності та експресивністю і визначає це все як ефект, що виникає в мовленнєвій діяльності при вираженні емоційного ставлення того, що говорить людина та що вона має на меті. Бойко

Н. І. також виокремлює експресивність з трохи іншого ракурсу і зазначає, що це властивість одиниць, яка пов'язана з їхньою здатністю актуалізувати експресивну функцію мови, семантичну за своєю природою. Компонентами експресивності є емоційна оцінка, інтенсивність та образність [10, с. 100-105].

Гнезділова Я. В. зазначає, що експресивне семантичне забарвлення перестало бути родовим поняттям, воно є компонентом стилістичного значення, визначає характер, інтенсивність сприйняття як стилістичної, і предметно-логічної інформації, що міститься у знаку мови [20].

Дука Л. І. підкреслює, що експресивний компонент значення є самостійним, незалежним від емоційного, оцінного та стилістичного компонентів, а присутність одного з компонентів не тягне за собою обов'язкової присутності решти, вони можуть зустрічатися в різних комбінаціях [21, с. 18].

Емоційність та експресивність та ефективність органічно пов'язані з образністю. Образні слова становлять групу емоційних і власне експресивних слів, наприклад, іменників зі значенням особи, дієслів зі специфічним значенням.

Крім виділення експресивності лише на рівні слова, багато лінгвістів розглядають проблему експресивності та ефективності мови лише на рівні тексту чи промови.

2.2. Стилiстичнi засоби презентацiї емоцiйного афективного мовлення в романi Патрiка Зюскiнда «Парфуми. Iсторiя одного вбивцi»

Протягом всього роману «Парфуми. Iсторiя одного вбивцi» автор даного твору Патрiк Зюскiнд надiляв персонажiв афективним мовленням та звертав увагу на стан персонажiв, на стиль їхньої мови та на емоцiйнiсть їхнього мовлення. Емоцiйне афективне мовлення представлено низкою мовленнєвих прийомiв, такими засобами як синтаксичними, лексико-граматичними, стилiстичними, детермiнованим лексичними.

2.2.1. Лексичні стилістичні засоби презентації емоційного афективного мовлення

Роман «Парфуми. Історія одного вбивці» побудований таким способом, що здається, що герої завжди знаходяться в афективному та емоційному стані. Головний герой є вбивцею, який збирає аромати. Найчастіше його думки хаотичні і це підтверджує те, що він спричиняв вбивства у стані афекту. Та окрім головного героя Гренуя Жан-Батіста, у творі є також багато персонажів, котрі говорять та діють у стані афекту. Часто можна також спостерігати опис внутрішніх почуттів у афективному становищі, котрі описав автор.

На початку твору ми спостерігаємо картину, що годувальниця приносить отцю Тер'є малюка, та обґрунтовуючи тим, що дитина «від диявола» намагається скинути баласт. Емоційну промову ми можемо спостерігати у їхньому діалозі між Тер'є та годувальницею. Обидва у стані афекту намагаються доказати власну правоту та перекинути відповідальність за дитину один на одного. На початку розмови годувальниця промовляє наступну фразу:

„*Der Bastard der Kindermörderin aus der Rue aux Fers!*“ [75, с. 6].

Вона знаходиться у стані афекту, що підкреслює наступна фраза:

„*Weil er sich an mir vollgefressen hat. Weil er mich leergepumpt hat bis auf die Knochen. Aber damit ist jetzt Schluss. Jetzt könnt Ihr ihn selber weiterfüttern mit Ziegenmilch, mit Brei, mit Rübensaft.*“ [75, с. 6].

У власному монолозі вона використовує нецензурну лексику, а саме слово *Der Bastard*. Її промова має афективний характер, на це вказує довжина речень та поступове нарощення емоцій під час розмови. Її негативне ставлення до дитини можна побачити у фразеологізмі, який несе негативний характер:

„*...er sich an mir vollgefressen hat*“ [75, с. 6].

Годувальниця закінчує репліку фразою, у кінці якої знову зустрічається принизливе слово, яким вона підкреслює власне ставлення:

„*Er frisst alles, der Bastard.*“ [75, с. 6].

Жінка ще знаходячись у стані афекту намагається доказати власну точку зору та позбутися немовля. Батько Тер'є відповідає їй без емоцій та спокійно,

що зводить її ще більше з розуму, тому автор підкреслюючи її лють використовує емоційно забарвлене дієслово „*schnarrte die Amme zurück*“ у реченні:

„Ihm nicht, schnarrte die Amme zurück, aber mir. Zehn Pfund habe ich abgenommen und dabei gegessen für drei. Und wofür? Für drei Franc in der Woche!“ [75, с. 6].

Жінка ставить риторичні запитання та відповідає окличним реченням, що вказує на стан афекту, та на те, що людина вже не спроможна оволодіти та пов'язати розум та мову. Дане риторичне запитання до самої себе та відповідь на нього вказує на внутрішній конфлікт, коли годувальниця вже не спроможна терпіти та доглядати дитину.

Отець Тер'є, зрозумівши, що годувальниця втрачає глузд та хоче позбавитись дитини, намагається зупини її. Він починає гніватися на годувальницю та в стані афекту говорить наступне:

„Weil er gesund ist, rief Terrier, weil er gesund ist, deshalb riecht er nicht! Nur kranke Kinder riechen, das ist doch bekannt“ [75, с. 7].

У своїй промові в стані афекту він зривається на крик, про що свідчить *rief Terrier*. Продовжуючи свій монолог, він використовує метафоричне порівняння з уточненням про те, як пахнуть хворі діти і використовує підсилюючі епітети, котрі надають нам повноту вражень:

„Bekanntlich riecht ein Kind, das Blattern hat, nach Pferdedung, und eines, welches Scharlachfieber hat, nach alten Äpfeln, und ein schwindsüchtiges Kind, das riecht nach Zwiebeln...?“ [75, с. 7].

Тер'є не бажає поступатися та наполягає на своїй правоті. Його душевне занепокоєння та емоційне збудження змальовано в метафоричних риторичних питаннях, в якому перше питання закінчується тим ж словом, на яке починається наступне питання:

„Soll es denn stinken? Stinken denn deine eigenen Kinder?“ [75, с. 7].

Напруження не спадає, годувальниця і отець Тер'є знаходяться в афективному стані і продовжують спілкуватися. Він кричить та не може

оволодіти власним розумом. Його поведінка є непередбачуваною, його рухи не контролюються, про що вказує наступне речення:

„Es war nicht auszuschließen, dass er im Fortgang des Disputes beide Arme zur freieren Gestik benötigte...“ [75, с. 8].

Його поведінка продовжує бути напруженою та афективною, про що говорить емоційно забарвлені дієслова:

„Na? - bellte Terrier und knipste ungeduldig an seinen Fingernägeln.“ [75, с. 8].

Годувальниця була здивована та не могла прийти до тями, тому що отець Тер'є дозволяє собі так розмовляти та сперечається з нею. Проте вона оволоділа собою на мить та у власному монолозі, використовуючи низку метафоричних порівнянь, розповідає про те, як пахнуть немовлята:

„... Pater, verstehen Sie, also an den Füßen zum Beispiel, da riechen sie wie ein glatter warmer Stein – nein eher wie Topfen... oder wie Butter, wie frische Butter, ja genau: wie frische Butter riechen sie. Und am Körper riechen sie wie ... wie eine Galette... Und am Kopf, da oben, hinten auf dem Kopf, wo das Haar den Wirbel macht, da, schauen Sie, Pater, da, wo bei Ihnen nichts mehr ist... Da riechen sie nach Karamel, das riecht so süß, so wunderbar... Pater, Sie machen sich keine Vorstellung!“ [75, с. 8-9].

У власній промові вона заплутується, витримує паузи, щоб краще підібрати слова та використовує повтори – це свідчить про перебування у стані афекту.

Розглянуті нами приклади були використані із діалогу Отця Тер'є та годувальниці, котрі знаходилися у стані афекту. Автор зміг передати їхній стан за допомогою палкого діалогу та опису рухів персонажів, які дозволили нам визначити, що вони знаходились у стані афекту.

Отже, на початку розповіді найпоширенішими лексичними стилістичними засобами є метафоричне порівняння, емоційні дієслова, порівняння, повторення, емоційно-забарвлена лексика, епітети. Загалом нами було

проаналізовано 34 слова та словосполучення, переважну кількість яких становили емоційно-забарвлені лексичні одиниці.

2.2.2 Лексико-граматичні стилістичні засоби презентації емоційного афективного мовлення

Отець Тер'є після того, як побув наодинці з дитям зрозумів, що з ним щось не так. Він вирішив позбутися його та у його афективному внутрішньому монологі з самим собою він говорив наступне:

„Weg damit! dachte Terrier, augenblicklich weg mit diesem... >Teufel< wollte er sagen und riss sich zusammen und verkniff es sich, ... weg mit diesem Unhold, mit diesem unerträglichen Kind!“ [75, с. 12].

Епіфора та анафора показують внутрішній емоційний стан та переживання отця Тер'є у негативному афекті. Його діяння після даних роздумів вказує на те, що отець Тер'є все ще знаходиться в стані афекту, про що свідчить наступне речення, в якому автор повторює його пересування і про те, як він перелічує його рухи та як він їде, щоб здихатись дитяти:

„Und er raffte seine Soutane und ergriff den brüllenden Korb und rannte davon, rannte durch das Gassengewirr zur Rue du Faubourg Saint-Antoine, die Seine hinauf nach Osten, zur Stadt hinaus, weit, weit hinaus bis zur Rue de Charonne und diese fast bis zum Ende, wo er, in der Nähe des Klosters der Madeleine de Trenelle.“ [75, с. 12].

Автор використовує декілька раз повтори слів: *rannte, hinaus, weit*. [75, с. 12].

У наступному фрагменті, коли Гренуй підріс, він був незвичною дитиною та бачив світ трішки інакше, ніж інше. Головний герой відлюдкуватий та заляканий. Він не міг розмовляти та часто на його дитячу психіку був справлений тиск. Наприклад в наступному реченні коли хлопець вчився говорити, автор використовував двічі дослівний повтор одного й того ж слова, щоб підкреслити його психоемоційний стан.

„Noch Tage später war er von dem intensiven Geruchserlebnis ganz benommen und brabbelte, wenn die Erinnerung daran zu kräftig in ihm aufstieg, beschwörend »Holz, Holz« vor sich hin.“ [75, с. 16].

Гренуй був аскетичною дитиною, проте його унікальний нюх допомагав йому досліджувати світ. До нього ставились зневажливо через його дивакуватість. Тоді автор нам розказує про парфумера Бальдіні, який пізніше стане вчителем Гренуя. Вчитель мріє про парфуми «Амур та Псіхея», які створив Пелісьє. Автор змальовує почуття Бальдіні, як досить хаотичні та незібрані. Автор показує у тексті це за допомогою антитези, яка підтверджує душевні вагання в афективному внутрішньому монологі:

„es hat einen heiteren Charakter, es ist lieblich, es ist wie eine Melodie, es macht direkt gute Laune... Unsinn, gute Laune!... Wir werden ihm Fehler nachweisen und sie ausmerzen und es ihm auf diese Weise unter die Nase reiben: Du bist ein Pfuscher, Pelissier!“ [75, с. 38-39].

Бальдіні багато працював, проте втома настала зненацька та його внутрішні переживання автор змалював за допомогою антитези:

„Eine Weile lang stand er still und beobachtete das herrliche Bild. Dann, plötzlich, riss er das Fenster auf, schlug die beiden Flügel weit auseinander und warf den Flakon mit Pelissiers Parfum in hohem Bogen hinaus.“ [75, с. 41].

Антитеза показує його емоційність та нестерпність. Чоловік в стані афекту викинув бажані парфуми.

Патрік Зюскінд описує емоційний стан після того, як Бальдіні це зробив також ще одною антитезою, яка звучить у його внутрішньому афективному монологі:

„Gott gibt gute und schlechte Zeiten, aber er will nicht, dass wir in schlechten Zeiten jammern und wehklagen, sondern dass wir uns männlich bewähren.“ [75, с. 41].

Після того, як Гренуй та Бальдіні познайомились, у останнього були змішанні відчуття щодо хлопця, адже той майже одразу почав показувати власний талан і почуття Бальдіні було відображено антитезою:

„Entweder ist er besessen, oder er ist ein betrügerischer Gauner, oder er ist ein begnadetes Talent.“ [75, с. 45].

Гренуй затьмарений моментом, що матиме змогу працювати з майстром використовує дослівний повтор у афективному мовленні, що показує на залежність того, що відбувається:

„Grenouille nickte. Ja. Das ist drin. Storax. Und dann krümmte er sich wie von einem Krampf zusammengezogen und murmelte mindestens ein dutzendmal das Wort «Storax» vor sich hin: «Storaxstoraxstoraxstorax»...“ [75, с. 45].

Бальдіні побачивши як Гренуй за допомогою свого носа може створити неперевершений аромат, звертається до хлопця на підвищеному тоні, використовуючи анафору наказ, яка позначається на письмі зі знаком оклику, для посилення звертання до Гренуя:

„Pass auf! Ich... - sagte er mit künstlich strenger Stimme, - pass auf! Ich... – wie heisst du überhaupt?“ [75, с. 48].

Автор описує захоплення Бальдіні ароматом, який створив Гренуй дослівним повтором у афективному внутрішньому монологі, щоб показати здивування та стан душевного збудження:

„Unglaublich», murmelte er leise vor sich hin, «bei Gott – unglaublich.» Und wieder und wieder drückte er die Nase gegen das Tüchlein und schnüffelte und schüttelte den Kopf und murmelte «unglaublich.»: Es war «Amor und Psyche», ohne den geringsten Zweifel «Amor und Psyche», das hassenswert geniale Duftgemisch, so präzise kopiert, dass nicht einmal Pelissier selber es von seinem Produkt würde unterscheiden können. «Unglaublich...»“ [75, с. 52].

Так само автор вказує на те, що Бальдіні слухав його, проте його думки були далеко і це зображено дослівним повтором вигуку:

„Er sagte nicht einmal «unglaublich» mehr, sondern stieß nur noch, indem er fortwährend leise nickte und auf den Inhalt der Mischflasche starrte, ein monotones «Hm, hm, hm...hm, hm, hm...hm, hm, hm..» aus.“ [75, с. 52].

Отже, афективне мовлення найбільше всього відображається в діалозі, основним фігурантом якого є головний герой. Експресивна лексика тут не

стільки забарвлена, як в першому підрозділі, проте є достатня кількість лексико-граматичних засобів, які зображені крізь анафору, епіфору, антитезу, дослівним повтором та повтором. Всього загальна сума слів, словосполучень сягає 30 одиниць лексики в афективному мовленні.

2.2.3. Синтаксичні стилістичні засоби презентації емоційного афективного мовлення

Намагаючись згадати парфуми, які наразі лунають на провулках, Бальдіні підбирає слова та витримує довгі паузи. Він говорить уривками та постійно збивається, що показує його збуджений стан. Його репліка демонструє апозіопезис, тобто руйнування речення:

„Er verlangt etwas wie... wie ... ich glaube, es hieß «Amor und Psyche», was er verlangte, und stammt angeblich von diesem... diesem Stümper aus der Rue Saint-Andre des Arts, diesem... diesem...“ [75, с. 30].

Гренуй під враженням від майстерні бажає сподобатись метру Бальдіні та опитує його стосовно роботи. Він приніс лише шкіру, потрапив у царство ароматів. Його охопили емоції та він не знає як ними керувати:

„Sie wollen diese Ziegenleder riechen machen, Maitre Baldini? Diese Leder, die ich Ihnen gebracht habe, die wollen Sie doch riechen machen?“ [75, с. 44].

Його захоплення висвітлюється у низці питань в афективному мовленні в даному реченні. Також його бажання та захоплення висловлено сугестивним питальним реченням наприкінці.

Пан Бальдіні захоплений майстерністю юнака не зміг оволодіти собою. Він не думав, що такий учень до нього потрапив. Йому було складно підібрати слова, тому його мовлення стало незв'язним. Його внутрішні переживання були втілені у його репліці, тобто в його прямій мові до Гренуя із апозіопезисом:

„Später, bin jetzt nicht aufgelegt zu einer Probe... habe andere Sachen im Kopf. Geh jetzt! Komm!“ [75, с. 53].

Другий консул Антуан Ріші у внутрішньому діалозі, коли всі святкували суд над вбивцею, починає замислюватися над вродою власної доньки і

з'являються нав'язливі думки в стані афекту, в якому використовуються також численні питання:

„War denn nicht schon der Ruhm ihrer Schönheit nach draußen gedrungen? Reckten sich nicht schon die Häuse, wenn man mit ihr sonntags in die Kirche ging? Machten nicht schon gewisse Herren im Rat Avancen, im eigenen Namen oder in dem ihrer Söhne...?“ [75, с. 124].

Синтаксичні стилістичні засоби у творі в реченнях описується через апозіопезис, риторичні питання, сугестивні питальні речення. Дані стилістичні засоби були зображені в афективному мовленні.

2.3. Експресивні засоби презентації афективного мовлення у романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці»

У романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» афективне мовлення спостерігається протягом всіх подій у творі. Найбільше всього афективне мовлення з'являється у діалогах персонажів та у висвітленні їхніх роздумів. Це забезпечило можливість провісти розвідку та встановити лексичну та синтаксичну виразність у мовленні персонажів роману, яка була викликана певними емоційними обставинами, що спричинили афективний стан.

Мовленнєвий процес роману «Парфуми. Історія одного вбивці» будується як на думках головного героя вбивці Гренуя Жан-Батіста та інших персонажів, так і від третьої особи, власне автором твору. Головний персонаж наділений талантом відрізняти аромати та komponувати їх у різноманітних виглядах. За допомогою коментарів автора можна спостерігати як головний герой виходить з адекватного в афективний стан. Його мовлення в стані афекту є суперечливим, адже відповідно до нашого попереднього дослідження афективний стан буває як позитивний, так і негативний. Для головного героя він знаходить свої дії позитивні, адже вбиваючи людей він колекціонує аромати. Проте на нашу думку, це негативний фактор афективного стану, який впливає на мовленнєвий акт. Дане мовлення будь то самого персонажу, чи описом його внутрішніх емоцій насичене мовними засобами експресивності,

які демонструють внутрішні переживання героя або героїв, їхній психоемоційний стан та відображають афективний їхній стан.

2.3.1. Лексичні стилістичні засоби

Весь твір побудований на емоційних зворотах, які підсилюють психоемоційний стан. У романі багато окличних та питальних речень, що дають читачу поринути у всесвіт запахів та загадковості. На початку роману, коли годувальниця принесла немовля в кошику та віддала Тер'є, то він з ним залишився наодинці. Тер'є відчував натхнення та захоплення, коли він на нього дивився. Автор використовує речення, яке підкреслює експресивність з посиленням та окличним реченням з вигуком:

„Ein Vater hutscht seinen Sohn auf den Knien, duziduzi, es war ein Bild so alt wie die Welt und immer ein neues und richtiges Bild, solange die Welt bestand, ach ja!“ [75, с. 11]

Патрік Зюскінд вдало описує концепт запаху в романі. Вся книга пронизана описами та порівняннями які пов'язані з ароматами та їхнім описом. Ми можемо спостерігати як змінюється опис ароматів з початку книги до середини опису. Гренуй затьмарений запахами та божеволіє від них. Чудовим прикладом афективного внутрішнього мовлення в контексті запаху є роздуми Гренуя про аромати, які вилучалися від дівчини. Автор майстерно зобразив афективне мовлення та думки головного героя за допомогою метафори та порівняння:

„Ihr Schweiß duftete so frisch wie Meerwind, der Talg ihrer Haare so süß wie Nussöl, ihr Geschlecht wie ein Bouquet von Wasserlilien, die Haut wie Aprikosenblüte...“ [75, с. 26-27].

Використовуючи засоби переносного значення та образності, автор змальовує афективний стан персонажа зберігаючи інтенсивність його внутрішнього мовлення.

Продовжуючи тему ароматів, Зюскінд приділяв їм найбільшу увагу, щоб читач мав уяву та поринув у всесвіт запахів тільки за допомогою слів. Автор

зображує аромати та використовує влучно засоби образності – підсилюючі епітети:

„...und die Verbindung all dieser Komponenten ergab ein Parfum so reich, so balanciert, so zauberhaft, dass alles, was Grenouille bisher an Parfums gerochen...“ [75, с. 27].

Зюскінд використовує для позначення стану та самопочуття Гренуя гіперболу:

„Er war die reine Schönheit“ [75, с. 27].

Патрік Зюскінд описував не тільки приємні запахи, а ще й огидні. Читаючи рядки з описом провулок, людей та інших істот та неістот складається враження, що ми там перебуваємо й наразі і можемо власним носом відчувати ці аромати. Так автор використовує уточнюючий та підсилюючий епітет, який підсилює повторюване слово:

„Er selbst aber fand, dass er stinke, ganz widerwärtig stinke.“ [75, с. 92].

До кінця роману не вдається зрозуміти, чи любить Патрік Зюскінд свого персонажа або ні. Він називає його різними словами, як негативними, так і позитивними. Для роману характерно використання антонімічних рядів, як наприклад:

„Die Folge war, dass die geplante Hinrichtung eines der verabscheuungswürdigsten Verbrechers seiner Zeit zum größten Bacchanal ausartete, das die Welt seit dem zweiten vorchristlichen Jahrhundert gesehen hatte.“ [75, с. 146].

В якому автор також використовує гіперболу і зазначає, яка огидна людина Гренуй. Проте в іншому випадку він описує його як:

„Und die Blüten, liebkost, verströmten Duft und vermischten ihre Myriaden Düfte zu einem ständig changierenden und doch in ständigem Wechsel vereinten universalen Huldigungsduft an Ihn, den Großen, den Einzigen, den Herrlichen Grenouille.“ [75, с. 77].

Отже, афективне мовлення більш показано як опис почуттів персонажів та їхні діяння у стані афекту. Афективне мовлення зображено лексичними

стилістичними засобами в якості окличного речення, вигук, метафори, конкретизуючих і емоційно-оцінних епітетів. Загалом нами було встановлено 10 лексично стилістично забарвлених слів та словосполучень, які виражають афективне мовлення.

2.3.2. Лексико-граматичні стилістичні засоби

Роман починається з опису того, як виглядало місто, та що його оточувало. Продовжуючи тему концепту аромату та те, як автор передавав свою уяву читачам. Звернемо увагу на анафору, яка вказує не тільки на запах, але й на масштаби катастрофи:

„Es stanken die Straßen nach Mist, es stanken die Hinterhöfe nach Urin, es stanken die Treppenhäuser nach fauligem Holz und nach Rattendreck, die Küchen nach verdorbenem Kohl und Hammelfett...“ [75, с. 3]

На початку роману, коли Тер'є сперечався з годувальницею, ми вже встановили, що обидва знаходилися у стані афекту та були під враженнями. Так промова Тер'є висвітлена автором у вигляді епіфори – повтор-кільце:

„Gut riecht vieles. Ein Bund Lavendel riecht gut. Suppenfleisch riecht gut. Die Gärten von Arabien riechen gut.“ [75, с. 8]

Знаходячись в афекті від створення найчудовіших парфумів, Жан-Батіст Гренуй перебирає всі інгредієнти та затьмарений думкою про дані парфуми. В описанні його роздумів під впливом афекту автор використовує експресивний засіб – перелік іменників зі запереченням nicht:

„Als Adjuvantien freilich, als Basis-, Mittel- und Kopfnote, als Spitzengeruch und als Fixateur waren nicht Moschus und Zibet, nicht Rosenöl oder Neroli geeignet, das stand fest.“ [75, с. 119]

Коли почався пошук вбивці, люди почали думати один на одно. Всі знаходилися на емоціях та підозрювали один одного. Переживання та стан людей автор показав у переліку всіх націй, які знаходились в той час в місті. Для цього ним було використанню повторення та задля зв'язку розгортання подій він використав зевгму:

„Dann sollten es die Juden gewesen sein, dann die angeblich geilen Mönche des Benediktinerklosters – die freilich alle schon weit über siebzig waren – , dann die Zisterzienser, dann die Freimaurer, dann die Geisteskranken aus der Charité, dann die Köhler, dann die Bettler und zu guter Letzt der sittenlose Adel...“ [75, с. 119].

Роздуми батька останньої жертви, коли він відчуває огиду від всього, що його оточує, то Патрік Зюскінд описує його афективний стан композиційним стиком – анадиплосисом:

„Auch vor dem Mörder empfand er Ekel. Er wollte ihn nicht mehr als Menschen sehen, nur noch als Opfer, das geschlachtet würde.“ [75, с. 142].

Отже, нами було проаналізовано низку експресивних мовних засобів, які були виражені лексико-граматичними конструкціями, а тобто: анафорою, епіфорою, зевгмою, анадиплосисом, повтором-кільцем, повтором та переліком іменників. Загалом кількість опрацьованих одиниць становить 10 слів та словосполучень. Всі дані засоби були використанні автором для зображення афективного стану персонажів.

2.3.3. Синтаксичні стилістичні засоби

На самому початку автор вдало описує місто та його незначні місця, які мають зовсім негативний характер. Задля влучно досяжного ефекту на читача, автор використовує інверсію:

„Aus den Kaminen stank der Schwefel, aus den Gerbereien stanken die ätzenden Laugen, aus den Schlachthöfen stank das geronnene Blut.“ [75, с. 3].

Дана конструкція показує порушення порядку слів мовлення.

В певному плані автор наділяє Гренуя надлюдськими здібностями, завдяки чому він відчуває себе надлюдиною. Він поводить себе скромно та сором'язливо, проте думки його ніколи не зупиняються та наодинці із собою він відчуває себе господарем світу. В стані афекту він майже завжди і думає, чинить та мовляє в афективному стані протягом всього роману. Наприклад день, коли він вже влаштувався, він відчуває себе господарем Світу. Автор змальовує це за допомогою хезитації та окличного речення:

„Und Grenouille erhob sich – wie gesagt – und schüttelte den Schlaf aus seinen Gliedern. Er stand auf, der große innere Grenouille, wie ein Riese stellte er sich hin, in seiner ganzen Pracht und Größe, herrlich war er anzuschauen – fast schade, dass ihn keiner sah! –, und blickte in die Runde, stolz und hoheitsvoll.“ [75, с. 77].

Головний герой наче не до кінця усвідомлював, що його низка злочинів була розкрита, та що йому загрожує страта. Його думки хаотичні та не мають чіткого ланцюга наслідування. Афективний стан героя був висвітлений автором за допомогою апозіопезису та риторичного питання:

„Grenouille schrak auf. Was ist, so dachte er, wenn dieser Duft, den ich besitzen werde... was ist, wenn er zu Ende geht?“ [75, с. 117].

Коли Гренуй зрозумів, що то кінець, то він занурився спогадами про аромат, якого ще не створив. В середини у нього починається боротьба та він сперечається сам із собою. Автор в афективному мовленні показав це за допомогою засобів експресивного синтаксису. У реченні, де показані його думки автор використовує апозіопезис:

„Und also werde ich zeitlebens von meiner Erinnerung an ihn zehren, wie ich schon jetzt, für einen Moment, aus meiner Vorerinnerung an ihn, den ich besitzen werde, gezehrt habe...“ [75, с. 117].

Продовжуючи міркувати про майбутнє, Гренуй сам собі ставить риторичне запитання:

„Wozu also brauche ich ihn überhaupt?“ [75, с. 117].

Нав'язливі думки не дають Грену заснути та він все лежить у себе в хатині та думає про те, як довго це буде тривати. Його внутрішній монолог нескінечно плине та він не зупиняється ні на мить думати. Гренуй знаходиться в стані афекту та розмовляє сам зі собою наче навіжений. Риторичні питання були змальовані автором задля того, щоб показати його внутрішню напругу:

„Wie lange würde er vorhalten? Einige Tage? Ein paar Wochen? Vielleicht einen Monat lang, wenn er sich ganz sparsam damit parfümierte? Und dann?“ [75, с. 118].

Отже, в синтаксичні стилістичні засоби в емоційному афективному мовленні присутні в творі та мають не аби який вплив на читача. Всього нами було виокремлено та відшукано такі синтаксично стилістичні засоби як: хезитація, інверсія, апозіопезис, риторичні питання та окличні речення. Всього було опрацьовано 7 слів та словосполучень, які мають відображення у афективному мовленні та описі дій героїв під дією афективного стану.

Висновки до другого розділу

Дослідивши лінгвостилістичні особливості роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» ми дійшли таких висновків:

1. У лінгвістичних дослідженнях припускають, що кожне слово може мати компонент емоційного значення, і майже будь-яке слово може набувати більш-менш емотивного значення. Це може бути вигук або навіть епітет. Такі емоційні слова зазвичай виражають почуття та передають емоційне забарвлення речення.

2. Експресивністю слід вважати результат використання в мовленні емоційно насичених мовних одиниць, поєднання семантико-стилістичних ознак, які урізноманітнюють мовлення, роблять його більш яскравим і відповідають ознакам емоційного мовлення, як частини експресивної мови.

3. Експресивні морфеми є результатом експресивної функції мови та її справжнього вираження на рівні лексичних словосполучень. Регулярним явищем є поява в мові великої кількості нових слів, а саме: неологізмів та оказіональних слів авторів.

4. Отже, під час аналізу стилістичних засобів прояву емоційного афективного мовлення нами було встановлено, що найчастіше у романі автор використовує такі стилістичні засоби: метафоричне порівняння, емоційні дієслова, порівняння, повторення, емоційно забарвлену лексику, епітети, анафори, епіфори, антитези, дослівний повтор, апозіопезис, риторичні питання, сугестивні питальні речення. Загалом нами було проаналізовано 67 слів, словосполучень та навіть речень.

5. Таким чином нами було знайдено і проаналізовано мовностилістичні та експресивні засоби відображення афективного мовлення у романі. Загалом ми встановили такі мовностилістичні засоби як: гіпербола, окличне речення, вигук, метафори, конкретизуючі і емоційно-оцінні епітети, анафора, епіфора, зевгма, анадиплосис, повтор-кільце, переліком іменників, хезитація, інверсія, апозіопезис та риторичні питання. Загалом нами було встановлено 27 лексично стилістично забарвлених слова, словосполучення та речення.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СТИЛІСТИЧНИХ МАРКЕРІВ АФЕКТИВНОГО МОВЛЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ПАТРИКА ЗЮСКІНДА «ПАРФУМИ. ІСТОРІЯ ОДНОГО ВБИВЦІ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Переклад творів жанру фентезі, особливо в поєднанні психологічного роману, є одним з найскладніших і найцікавіших видів перекладу, що має ряд особливостей характерних для літератури. Переклад іншою мовою будь-якого художнього твору вимагає використання певних перекладацьких стратегій і їх узгодження з тією роллю, яку він повинен зіграти за сюжетом твору. Як матеріал для цього дослідження ми обрали афективне емоційне мовлення в романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці».

Переклад книги виконаний перекладачем Іриною Фрідріх, опублікований видавництвом «Фоліо» у 2003 році.

Роман «Парфуми. Історія одного вбивці» – це твір жанру фентезі, призначений для дорослої аудиторії, яка спроможна мислити та оцінювати глибину стану головного героя. Даний твір насичений афективним мовленням, який є витокі фантазії Патріка Зюскінда. Персонажі у його романі розмовляють емоційною мовою, знаходяться в стані афекту, який був викликаний тією чи іншою подією. На це потрібно звертати увагу під час аналізу твору та його перекладу. Під час перекладу афективного мовлення всі мовні одиниці повинні бути перекладені так, щоб це було зрозуміло читачеві та щоб передати стан мовця таким, яким його спочатку зобразив автор оригіналу. У перекладі слід виокремлювати те, яким методом якнайкраще можна буде перекласти афективну мову, та які засоби використовувала перекладач на різних рівнях.

3.1. Способи відтворення експресивного мовлення на морфологічному рівні в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою

Німецька та українські мови мають різну граматичну будову, тому це може викликати складнощі під час перекладу речень. На матеріалі нашої наукової роботи ми розглянемо, які способи перекладу на морфологічному рівні використовувала Ірина Фрідріх під час перекладу книги «Парфуми. Історія одного вбивці», а власне перекладу афективного емоційного мовлення.

Через велику концентрацію афективного мовлення, майже весь твір побудований на емоціях. Так, на початку другого розділу нашого дослідження ми аналізували сварку отця Тер'є та годувальниці, а в третьому розділі робиться спроба дослідити перекладацькі трансформації, якими послуговується перекладач.

У словесній перепалці годувальниця промовляє наступне:

„*Er frisst alles, der Bastard.*“ [75, с. 6].

«*Це байстря жере все.*» [76, с. 8].

В даному випадку було використано перекладацький прийом перестановки. В оригіналі Патрік Зюскінд спочатку використовує займенник *er*, після чого в кінці речення вживає нецензурне слово, задля підкреслення відношення годувальниці до дитини. В перекладі Ірина Фрідріх переставила *der Bastard* - *Це байстря* на початок речення, що емоційно знизило напруження та значення самих слів.

Продовжуючи дискусію, в оригіналі ми маємо наступні два речення, які були промовлені годувальницею Жанною Бюссі:

„*Weil er sich an mir vollgefressen hat. Weil er mich leergepumpt hat bis auf die Knochen.*“ [75, с. 7].

«*Бо нажерлося моєї крові. Бо висмоктало з мене все до кісток!*» [76, с. 8].

На морфологічному рівні під час перекладу було використано трансформацію заміни займенників. Так в оригіналі Жанна Бюссі промовляє *er... er*, що перекладається як *він*. Проте перекладачка попри те, що взагалі не використовує жодного займенника, проте слова *нажерлося... висмоктало* вказують нам на прихований займенник *воно*.

Так в емоційно забарвленому реченні в оригіналі лунає фраза отця Тер'є:

„*Wie viel verlangst du denn noch?*“ [75, с. 7].

«*Чого ж тобі ще треба?!*» [76, с. 10].

Ми одразу бачимо, що перекладачка підсилила емоційність персонажу та додала знак оклику, вказуючи на його стан збудження. Для перекладу даного речення було використано парафразу. Речення не перекладено дослівно, проте зберігається сенс та контекст. Крім того, *Wie viel* – словосполучення, яке дослівно перекладається як «скільки», Ірина Фрідріх замінює на *Чого*, отже тим самим і використовує заміну як трансформацію. Займенник *du* в оригіналі тексту стоїть в називному відмінку, проте в перекладі ми бачимо, що задля звучання та правильності речення перекладачка перекладає той самий займенник, проте в родовому відмінку *тобі*.

У наступному реченні тієї ж самої годувальниці вона каже:

„*Jetzt könnt Ihr ihn selber weiterfüttern mit Ziegenmilch, mit Brei, mit Rübensaft.*“ [75, с. 7].

«*Далі можете годувати його самі козячим молоком, кашами та морквяним соком.*» [76, с. 8].

Тут перекладачка дієслово *weiterfüttern* перекладає словосполученням прислівника та дієслова *Далі ... годувати*. Ірина Фрідріх використала заміну відмінка. Так слова *mit Ziegenmilch, mit Brei, mit Rübensaft* в оригіналі речення стоять у давальному відмінку (Dativ), проте в перекладі вони подаються в орудному відмінку: *козячим молоком, кашами та морквяним соком*. В даному реченні є ще також одна морфологічна трансформація, а саме заміна числа іменника. Так в оригіналі слово *Brei* стоїть в однині і що значить *каша*, проте в перекладі перекладачка перекладає дане слово у множині *кашами*.

Продовжуючи словесну перепалку, отець Тер'є посилює свою емоційність та починає кричати на Жанну Бюссі:

„*Weil er gesund ist, rief Terrier, weil er gesund ist, deshalb riecht er nicht!*“ [75, с. 7].

«*Бо воно здорове! — вигукнув Тер'є. — Воно здорове, того й не пахне!*» [76, с. 12].

Тут використано трансформацію заміни займенника з *er*, котре перекладається як *він* відповідно до правил. Проте Ірина Фрідріх замінює його на *воно*.

В оригіналі фрази, яку промовляє годувальниця в стані афекту зустрічається наступне речення:

„*Weil er sich an mir vollgefressen hat.*“ [75, с. 6].

«*Бо нажерлося моєї крові!*» [76, с. 8].

В даному випадку перекладачка також вдається до використання парафрази. В оригіналі речення не йде мова про кров, проте перекладачка вдало підлаштовує сенс речення таким чином, що україномовний читач одразу розуміє, в якому розпачі знаходиться персонаж мовець.

У монологі годувальниці, коли вона затьмарена описом аромату немовлят, вона знаходиться в афекті, на що й вказує апозіопезис:

„...*Pater, verstehen Sie, also an den Füßen zum Beispiel, da riechen sie wie ein glatter warmer Stein – nein eher wie Topfen...*“ [75, с. 8].

«*Розумієте, ось візьмімо, наприклад, ноженьята, вони пахнуть, наче гладенький теплий камінь... Ні, радше як свіжий сир...*» [76, с. 13].

І в даному випадку це заміна відмінка, бо *an den Füßen* стоїть у давальному відмінку (Dativ), а в перекладі українською *ноженьята* знаходиться в називному відмінку.

У книзі доволі багато персонажів і майже кожен із них проходить крізь стан афекту, а отже і Бальдіні не був виключенням:

„*Wunderbar, wunderbar...murmelte er und schnüffelte gierig, es hat einen heiteren Charakter, es ist lieblich, es ist wie eine Melodie, es macht direkt gute Laune...*“ [75, с. 38].

«*Чудово, чудово... — мурмотів він, жадібно принюхуючись. — Вони ніжні, у них весела вдача, вони, мов мелодія, створюють по-справжньому гарний настрій...*» [76, с. 71].

В даному монологі морфологічній трансформації було підпорядковано займенник *es*, який перекладачка замінила на займенник *вони*. Також була

виконана заміна словосполучення з дієсловом *schnüffelte gierig* на дієприкметниковий зворот *жадібно принохуючись*.

Бальдіні, будучи емоційно збудженим та знаходячись під впливом афекту, промовляє наступні репліки:

„*Genug jetzt! Hör augenblicklich auf! Basta! Stell sofort die Flasche auf den Tisch und rühre nichts mehr an, verstehst du, nichts mehr!*“ [75, с. 51-52].

«*Досить уже! Припини! Баста! негайно постав бутель на стіл і нічого більше не чіпай, зрозумів?*» [76, с. 96].

По-перше, ми бачимо, що іменник жіночого роду *die Flasche* був перекладений іменником *бутель*, який стоїть в чоловічому роді. Була використана заміна роду іменників. По-друге, ми бачимо перестановку слів, якщо порівняємо оригінал *rühre nichts mehr an* та переклад *нічого більше не чіпай*. Дієслово було переставлене в кінець даного фрагменту.

Продовжуючи власний монолог, Бальдіні в серцях починає зухвало відноситися та критикувати Гренуя, в оригіналі твору можна побачити наступне:

„*Wage es nicht noch einmal, hörst du mich?*“ [75, с. 52].

«*І ніколи не смій більше — ти чуєш мене?*» [76, с. 97].

Оригінал та переклад є вдалим прикладом морфологічної трансформації, я тобто додавання та зміна речення з одним запереченням, на речення з подвійним запереченням в перекладі. Добре відомо те, що в німецькій мові не існує подвійного заперечення, проте в українській воно є.

Сидячи перед вогнем, Бальдіні та Гренуй знаходились в ейфорії. Кожен із них був під враженням, що відбито у реченні:

„*Da konnte man ins Schwärmen kommen!*“ [75, с. 61].

«*Це навіювало спогади та мрії.*» [76, с. 113].

Перекладач вирішила замінити окличне речення на розповідне, позбавляючи його емоційного забарвлення. Також переклад не був виконаний дослівно, тобто була застосована трансформація – перекладацька конверсія. В українській мові немає конструкції, яка б досконало передавала сенс

словосполучення *ins Schwärmen kommen*. Проте Ірина Фрідріх змогла передати так, щоб українському читачеві було зрозуміло, які почуття зараз вирують у героїв роману.

Розмірковуючи про те, що буде робити Бальдіні, він впадає в паніку, яка віддзеркалюється на його внутрішньому мовленні:

„*Es ist zwar nicht recht, was ich tue, aber Gott wird ein Auge zudrücken, bestimmt wird Er es tun!*“ [75, с. 67].

«*Я розумію, що роблю недобре, але Господь подивиться на це крізь пальці, звичайно, він так і зробить!*» [76, с.128].

Автор перекладу використовує трансформацію перестановки, що можна побачити в перших двох фрагментах речення. Також Ірина Фрідріх використовує конверсію під час перекладу словосполучення *ein Auge zudrücken*.

Гренуй, вражений почуттям свободи та знаходячись під впливом наростаючої ейфорії, починає занурюватись у себе та вести діалог сам з собою:

„*Nicht auszudenken das Grauen, wenn er am Ausgang des Tunnels keine Welt mehr vorgefunden hätte!*“ [75, с. 83].

«*Було б жахливо, вилізши з тунелю, не знайти ніякого світу!*» [76, с. 155].

Аналізуючи дане речення, можемо сказати, що тут використана форма заміни граматичних форм часу. В оригіналі речення побудоване в кон'юнктиві, проте в перекладі перекладач замінила на майбутній час, на що вказує дієслово *знайти*.

У Гренуя є слабке місце, і це виявився аромат фіалок, який він не переносив. Коли він почув цей аромат, він наче зшаленів:

„*Nicht dieses Parfum! rief er wie mit allerletzter Kraft, nicht dieses Parfum! Es tötet mich!*“ [75, с.90].

«*Тільки не ці парфуми! — крикнув він, ніби з останніх сил. — Тільки не ці парфуми! Вони вбивають мене!*» [76, с. 169].

У перекладі даного фрагменту наявні такі морфологічні трансформації як заміна числа, а також заміна займенника. Так, наприклад, в оригіналі ми бачимо словосполучення *dieses Parfum*, яке стоїть в однині та його переклад у множині

ці парфуми. Заміна займенника використана у тому, що в останньому реченні даної репліки в оригіналі автор вживає *Es*, котре має переклад як *воно*, проте Ірина Фрідріх перекладає як *Вони*, що є морфологічно правильно, адже мова йде про парфуми, які стоять у множині.

Після оголошення смерті доньки Антуана Ріші, всі люди в місті не могли прийти до тями та почали божеволіти, навіть єпископ почав прокляття насилати:

„*Wenn selbst des Bischofs Fluch versagte!*“ [75, с. 136].

«*Якщо не допомогло навіть прокляття самого єпископа!*» [76, с. 252].

В даному випадку Ірина Фрідріх використала перекладацьку конверсію, в якому *versagte* було замінено на *не допомогло* - доволі влучний відповідник українською мовою.

Коли Гренуй показав себе і вже була розкрита персона вбивці, ніхто і не міг прийти до тями, а сам Гренуй в той час уявляв себе величним створінням:

„*Er sah einem Mörder einfach nicht gleich. Niemand hätte zwar sagen können, wie er sich den Mörder, diesen Teufel, eigentlich vorgestellt hatte, aber alle waren sich einig: so nicht!*“ [75, с. 139].

«*Гренуй просто не був схожим на вбивцю. Хоч ніхто не міг сказати, як хто уявляє собі вбивцю, цього чорта, але всі сходилися в одному: не так!*» [76, с. 257].

В першому реченні була використана заміна займенника *Er* на іменник *Гренуй*. Також у другому реченні на початку заперечення *niemand* перекладено подвійним запереченням *ніхто не*, яке характерне українській мові.

Отже, проаналізувавши перекладацькі трансформації на морфологічному рівні, ми можемо зробити висновки, що в перекладі роману Патріка Зюскінда «*Парфуми. Історія одного вбивці*» Іриною Фрідріх було використано наступні трансформації: заміна займенників, парафраз, заміна числа іменника, заміна відмінків, заміна дієслова на дієприкметниковий зворот, заміна роду іменників, перестановка, подвійне заперечення, перекладацька конверсія, заміна граматичних форм часу. Загалом було проаналізовано 32 приклади німецькою

та українською мовами, серед яких переважала така морфологічна трансформація як заміна.

3.2. Засоби відбиття емоційного афективного мовлення на лексичному рівні в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою

Одним із найпоширеніших видів трансформацій є власне лексичні. Перекладацькі лексичні трансформації застосовуються під час перекладу та змінюють мову оригіналу на лексичному рівні. У даному підрозділі ми проаналізуємо афективне мовлення та використання лексичних трансформацій в перекладі Ірини Фрідріх роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці».

Як нами було зазначено під час аналізу морфологічних трансформацій, сварка отця Тер'є та годувальниці Жанни Бюссі побудована на афективному мовленні. Отець Тер'є розмовляє сам з собою не звертаючись до годувальниці:

„*Gott zum Grusse, Pater Terrier, ich wünsche Ihnen einen schönen Tag!*“ [75, с. 6].

«*Слава Богу, отче Тер'є, доброго вам дня!*» [76, с. 9-10].

Під час перекладу перекладачка застосувала прийом змістового розвитку.

Годувальниця відповідає та наполягає на своєму, що вона хоче позбутися малюка:

„*Ich will überhaupt kein Geld, sagte die Amme. Ich will den Bastard aus dem Haus haben.*“ [75, с. 7].

«*Я взагалі не хочу ніяких грошей, — відповіла годувальниця. — Я хочу позбутися цього байстрюка.*» [76, с. 11].

Ірина Фрідріх застосувала у першому реченні прийом заміни синонімом слова *sagte*, котре перекладається як *сказала*, на відповідник *відповіла*, що не змінило контексту. Також у другому реченні було використано опущення і також прийом змістового розвитку. Тобто *aus dem Haus* ніяк не було

перекладено, проте у перекладі й так зрозуміло, що годувальниця більше не хоче мати справу з годуванням дитини.

Продовжуючи свій емоційний монолог, годувальниця не хоче поступатися отцю Тер'є. Вона наголошує:

„*Er selbst, der Bastard selbst, riecht nicht.*“ [75, с. 7].

«*А саме байстря не пахне.*» [76, с. 11].

В оригіналі ми бачимо повторення слів *selbst* двічі, проте в українському варіанті перекладено лише один раз словом *саме*, що вказує на такі трансформації як конкретизація, тобто перекладачка один раз конкретизувала що саме байстря не має запаху та опущення.

Під час суперечки отець Тер'є поводить себе надто знервовано:

„*Na? - bellte Terrier und knipste ungeduldig an seinen Fingernägeln.*“ [75, с. 8].

«*Ну? — гаркнув отець Тер'є.*» [76, с. 13].

В даному випадку використана трансформація опущення. Друга частина речення, а тобто *und knipste ungeduldig an seinen Fingernägeln* відсутня у перекладі українською мовою.

Дана сварка багата на емоційне мовлення, адже як отець Тер'є, так і годувальниця знаходяться під впливом афективного стану. Під час їхнього емоційного діалогу в оригіналі в промові годувальниці звучить речення:

„*Es roch so gut, dass ich es nicht mehr vergessen habe.*“ [75, с. 9].

«*Все те пахло так гарно, що я й досі добре пам'ятаю.*» [76, с. 14].

Задля передачі речення українською мовою, перекладачка застосувала антонімічний переклад. В оригіналі та в перекладі збережена граматична конструкція, тобто це складнопідрядне речення. Проте в оригіналі підрядне речення використано з конструкцією заперечення, натомість в перекладі Ірина Фрідріх уникає заперечення та використовує ствердження, тобто був залучений антонімічний переклад.

Після того, як Тер'є забрав малюка, він був в ейфорії та уявляв його своїм сином. Аж поки дитина не прокинулася та не пробудила в отця бридкі почуття:

„*Er wollte das Ding loshaben, möglichst schnell, möglichst gleich, möglichst sofort.*“ [75, с. 12].

«Йому захотілося здихатися цього створіння якнайшвидше, негайно.» [76, с. 20].

Перекладачка використовує трансформацію опущення. Ми бачимо синонімічний ряд *möglichst schnell, möglichst gleich, möglichst sofort*, які передають жагу якнайшвидше позбавитися дитини. Проте в перекладі надано лише два відповідники *якнайшвидше, негайно*.

Гренуй завжди відчував тривогу перед вбивствами. Можна стверджувати, що він майже завжди знаходився у стані афекту:

„*Grenouille spürte, wie sein Herz pochte, und er wusste, dass es nicht die Anstrengung des Laufens war, die es pochen machte, sondern seine erregte Hilflosigkeit vor der Gegenwart dieses Geruches.*“ [75, с. 25].

«Гренуй відчув, як калатає його серце: він розумів, що причина цього — не напруження від бігу, а його збуджена безпорадність перед цим запахом.» [76, с. 45].

В даному перекладі була використана лексична трансформація опущення, а власне перекладачка не переклала частину речення *die es pochen macht*.

В афективному внутрішньому мовленні Гренуй перелічує аромати, якими пахнуть люди навколо його жертви:

„*Kinder rochen fad, Männer urinös, nach scharfem Schweiß und Käse, Frauen nach ranzigem Fett und verderbendem Fisch.*“ [75, с. 26].

«Від дітей тхнуло кислятиною, від чоловіків сечею, їдким потом та сиром, від жінок — прогірклим жиром і несвіжою рибою.» [76, с. 47-48].

Перекладач використовувала такі трансформації як уточнення, додавання та заміни. Слово *fad* перекладається як *прісний або безсмачний*. Проте Ірина Фрідріх вирішила замінити дослівний переклад на концептуальний та переклала як *кислятиною*, тим самим у читача одразу виникне відчуття відрази, читаючи текст. Також було використано трансформації уточнення та додавання. Так наприклад в оригіналі коли мова йде проте, як пахнуть діти,

чоловіки та жінки, Патрік Зюскінд лише перелічує неприємні аромати „*Kinder rochen fad, Männer urinös...*“, що дослівно перекладається як «*діти пахли прісно, чоловіки сечею...*». Проте задля збереження особливостей української мови та звучності художнього тексту, перекладачка вдалась до додавання прийменників *від*.

Після вбивства Гренуй намагається прийти в себе, проте хлопець знаходиться в стані афекту та поринає у свій вигаданий внутрішній світ:

„*Er prüfte die Millionen und Abermillionen von Duftbauklötzen und brachte sie in eine systematische Ordnung...*“ [75, с. 28].

«*Він перевірів мільйони, мільярди запахів, складаючи їх у певному порядку...*» [76, с. 51].

В даному випадку ми бачимо, що слово *Abermillionen* в перекладі надається як *мільярди*. Проте тут Ірина Фрідріх використала трансформацію узагальнення, адже *Abermillionen* перекладається як *багато мільйонів*. Та задля кращого розуміння вона надає нам переклад, який звужує поняття мільйони до мільярдів.

Далі дія переносить нас до Бальдіні, майбутнього наставника Гренуя та парфумера. Той не в змозі повторити парфуми, якими зараз всі користуються. Він в агонії намагається придумати як йому отримати даний парфум та веде внутрішній монолог:

„*Chenier, ich habe keine Nase mehr, ich kann das Parfum nicht gebären, ich kann die spanische Haut für den Grafen nicht liefern, ich bin verloren, ich bin innerlich tot, ich will sterben, bitte, Chenier, helfen Sie mir zu sterben!*“ [75, с. 31].

«*Шеньє, у мене немає більше нюху, я не можу народити парфумів, не можу виконати графове замовлення, все втрачено, всередині я мертвий, я хочу померти, Шеньє, зробіть ласку, допоможіть мені померти!*» [76, с. 58].

Перекладачка використовує лексичну трансформацію змістового розвитку під час перекладу фрагменту „*ich kann die spanische Haut für den Grafen nicht liefern*“ та надає вихідний варіант «*не можу виконати графове замовлення.*» Це було виконано задля того, що відповідно до контексту читачеві досі невідомо,

навіщо та іспанська шкіра. Власне тому Ірина Фрідріх заміняє цей фрагмент на *замовлення*. У наступному фрагменті вона використовує опущення та заміну *ich bin verloren* та перекладає як *все втрачено*.

Бальдіні продовжує внутрішній монолог та сперечається сам з собою, як би йому краще отримати бажані парфуми:

„*Ach, wie schlimm, dass man sich als rechtschaffener Mann gezwungen sah, so krumme Wege zu gehen! Wie schlimm, dass man das Kostbarste, was man besaß, die eigene Ehre, auf so schäbige Weise befleckte!*“ [75, с. 33].

«*Ох, це недобре, коли такий порядний чоловік, як він, Бальдіні, змушений вдаватися до цих брудних справ! Недобре, коли доводиться так підло забруднювати найцінніше з того, що мав, — власну честь!*» [76, с. 61].

У перекладі даної репліки ми можемо побачити таку трансформацію як додавання як *він, Бальдіні*, яке відсутнє в оригіналі твору. У наступному реченні перекладачка використала трансформацію антономічного перекладу, переклавши *schlimm* як *недобре*.

Затьмарений у думках, Бальдіні намагається сконцентруватися, проте йому це погано дається:

„*Gott gibt gute und schlechte Zeiten, aber er will nicht, dass wir in schlechten Zeiten jammern und wehklagen, sondern dass wir uns männlich bewähren.*“ [75, с. 41].

«*Господь наділяє нас як добрими, так і поганими часами, але він не хоче, щоб у погані часи ми скиглили й жалілися, він хоче, щоб ми мужньо себе випробовували.*» [76, с. 77].

У даній антитезі перекладачка залучила трансформацію додавання на початку речення, де ми бачимо, що в оригіналі Патрік Зюскінд не уточнює, кого наділяє Господь, проте Ірина Фрідріх вирішила перекласти за допомогою додавання зворотного займенника множини *нас*.

Після знайомства Гренуя зі славетним парфумером, Бальдіні з самого початку зухвало відносився до хлопця:

„Könntest du sie mir vielleicht ungefähr verraten? - sagte Baldini und beugte sich ein wenig vor, um die Kröte in der Tür genauer zu sehen, - nur so in etwa, schätzungsweise? Nun? Sprich, du beste Nase von Paris!“ [75, с. 47].

«Чи зміг би ти мені її назвати хоч приблизно? — сказав Бальдіні, злегка нахилиючись уперед, аби краще розгледіти жабеня в дверях. — Ну? Кажу, найкращий носе Парижа!» [76, с. 87].

Тут перекладачка застосувала трансформацію опущення, та був прибраний фрагмент речення „*nur so in etwa, schätzungsweise?*“.

Під час першої їхньої зустрічі, Гренуй в стані афекту намагається створити відомі парфуми, які так бажає Бальдіні, проте останній вже не в захваті від цієї ідеї:

„- Pass auf! - sagte er mit künstlich strenger Stimme, - pass auf! Ich... – wie heisst du überhaupt?“ [75, с. 48].

«- Слухай-но! — сказав він суворим тоном. — Слухай! Я... до речі, як тебе звати?» [76, с. 90].

Під час перекладу даного фрагменту перекладачка використала трансформацію опущення, а власне було не перекладено слово *künstlich*.

Продовжуючи готувати парфуми, Бальдіні не витримує та починає кричати та зупиняти Гренуя:

„Die Kerzen, dachte er, um Gottes willen, die Kerzen!“ [75, с. 50].

«Свічки, думав він, ради Бога, тільки б не перекинув свічки!» [76, с. 94].

Перекладачка використала змістовий розвиток та додавання, адже в оригіналі не йшла мова про те, чи перекинув би Гренуй свічки, тобто дане словосполучення *тільки б не перекинув* було додано у перекладі задля роз'яснення моменту.

Бальдіні зрозумівши, який Гренуй має неперевершений талант вирішив приховати емоції під виразом байдужості:

„Ich weiß es nicht, - sagte Baldini, - ich werde darüber nachdenken. Geh!“ [75, с. 53].

«Не знаю, — відповів Бальдіні, — я подумаю. Іди вже!» [76, с. 100].

Власне в даному прикладі ми виокремимо низку лінгвістичних трансформацій. Наприклад спочатку у фрагменті його репліки *Ich weiß es nicht* було використано опущення та перекладачка не переклала *Ich*. Далі також ми бачимо опущення і в перекладі відсутній переклад слова *darübe*. Проте в останньому реченні Ірина Фрідріх підкреслює нетерплячість Бальдіні та використовує трансформацію додавання та додає *вже*.

Після того, як Бальдіні провів Гренуя у подорож на південь, він відчуває себе жахливо та в нього всередині йде протистояння, проте намагається каятись:

„Es ist zwar nicht recht, was ich tue, aber Gott wird ein Auge zudrücken, bestimmt wird Er es tun!“ [75, с. 68].

«Я розумію, що роблю недобре, але Господь подивиться на це крізь пальці, звичайно, він так і зробить!» [76, с. 128].

Не маючи конкретного аналога в українській мові фрази *„ein Auge zudrücke“*, Ірина Фрідріх використовує змістового розвитку та адаптує вислів під українського читача так, щоб було зрозуміло та впроваджує фразу *«Господь подивиться на це крізь пальці.»*

Після того, як Гренуя збудив жахливий сон, він ще досі в стані афекту намагається його забути та починає думати наступне:

„Und während er noch schlotternd saß und versuchte, seine konfuse verängstigten Gedanken zusammenzufangen, wusste er schon eines ganz sicher: Er würde sein Leben ändern, und sei es nur deshalb, weil er einen so furchtbaren Traum kein zweites Mal träumen wollte.“ [75, с. 82].

«І поки він, здригаючись, намагався приборкати свої заплутані налякані думки, він твердо вирішив змінити своє життя, хоча б заради того, аби не побачити вдруге цього моторошного сну.» [76, с. 154-155].

Під час перекладу Ірина Фрідріх вдалась до змістового розвитку та уточнення, щоб речення мало логічну конструкцію.

Гренуї образений на Бога та в стані афекту промовляє наступне:

„*Er war betrogen, dieser Gott, oder er war selbst ein Betrüger, nicht anders als Grenouille – nur ein um so viel schlechterer!*“ [75, с. 96].

«Його обдурювали, цього Бога, або ж він сам був дуриством, таким самим як Гренуй, тільки значно гіршим!» [76, с. 180].

У перекладі було використано заміну займенника в називному відмінку *Er* в перекладі на займенник в знахідному відмінку *Його*. Також було використано антонімічний переклад словосполучення „*nicht anders als Grenouille*“, яке має заперечну частку *nicht*, на стверджувальне словосполучення «*таким самим як Гренуй*.»

Отже, виокремивши перекладацькі прийоми на лексичному рівні в романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці», ми можемо підсумувати, протягом всього твору було використано такі трансформації: змістовий розвиток, опущення, заміна слів синонімами, конкретизація, антонімічний переклад, уточнення, додавання, заміна, узагальнення. Сумарна кількість проаналізованих прикладів німецькою та українською мовами сягає 35 слів та словосполучень, опущення та додавання є найбільш уживаними лексичними трансформаціями.

3.3. Експресивні засоби відтворення афективного мовлення на синтаксичному рівні в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою

На синтаксичному рівні ми будемо аналізувати всі граматичні перекладацькі трансформації, які наявні в представлені афективного мовлення в перекладі роману Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою.

У діалозі сповненому афективним мовленням панотець та годувальниця намагаються опанувати себе, проте Тер'є не вдається через сильний емоційний стан:

„Und abermals nahm er einen tiefen Atemzug vom warmen Dunst, den die Amme verströmte, und sagte dann, als er merkte, dass seine Worte keinen Eindruck auf sie gemacht hatten: - Nimm jetzt das Kind mit nach Hause!“ [75, с. 7].

«І панотець знову глибоко вдихнув теплі запахи, що йшли від годувальниці. А помітивши, що його слова не справили на неї ніякого враження, сказав: — Візьми поки що дитя додому.» [76, с. 10].

Під час перекладу Іриною Фрідріх було використано перекладацьку трансформацію членування одного складного речення з різними видами зв'язку на два складнопідрядних речення. Також у другій частині речення „...und sagte dann, als er merkte, dass seine Worte keinen Eindruck auf sie gemacht hatten.....“, у перекладі «А помітивши, що його слова не справили на неї ніякого враження, сказав...» ми можемо виокремити трансформацію зміни порядку слів в реченні.

Далі священник у суперечці починає втрачати глузд та сперечається із годувальницею:

„Ich werde die Sache mit dem Prior besprechen. Ich werde ihm vorschlagen, dir künftig vier Franc in der Woche zu geben.“ [75, с. 7].

«Я обговорю цю справу з пріором і запропоную йому платити тобі надалі по чотири франки на тиждень.» [76, с. 10].

Перекладачка застосувала таку перекладацьку трансформацію як зрощення речень. В оригіналі ми бачимо два простих речення, проте в перекладі Ірина Фрідріх об'єднала їх в одне складносурядне речення, які поєднанні сполучником сурядності *i*.

В афекті годувальниця не слідкує за власною вимовою та використовує образливу лексику:

„Ich will den Bastard aus dem Haus haben.“ [75, с. 7].

«Я хочу позбутися цього байстрюка» [76, с. 11].

В цьому реченні українською мовою була використана трансформація перестановки, а власне слово *Bastard*, котре в оригіналі стоїть в середині речення, в перекладі знаходиться в кінці речення.

Продовжуючи суперечку, герої в стані афекту починають діяти не усвідомлюючи наслідків:

„...sagte die Amme unwirsch und schob den Korb von sich.“ [75, с. 7].

«...грубо відрубала годувальниця, відштовхуючи кошика.» [76, с.11].

У перекладі була застосована граматична трансформація заміни, в котрому дієслово *schob* перекладено було за допомогою дієприкметника *відштовхуючи*.

Афективне мовлення героїв підкріплюється описом дій, які впливають на їхній психоемоційний стан:

„Es war nicht auszuschließen, dass er im Fortgang des Disputes beide Arme zur freieren Gestik benötigte, und er wollte nicht, dass der Säugling dadurch Schaden nähme.“ [75, с. 7].

«В розпалі суперечки йому знадобились би обидві руки, щоб вільно жестикулювати, але він не хотів зашкодити немовляті.» [76, с. 13].

В перекладі була використана трансформація заміни порядку слів.

На початку отець Тер'є зі злості кричить на Жанну Бюссі та промовляє:

„Wie riecht ein Säugling, will ich wissen?“ [75, с. 8].

«А я хочу знати, як пахне немовля!» [76, с. 13].

В даному реченні під час перекладу була використана така синтаксична трансформація як перестановка. В оригіналі це додаткове підрядне речення, яке починається з підрядної частини, проте в перекладі речення передано згідно з граматичними правилами.

Жанна Бюссі не в змозі опанувати себе, та починає описувати як пахнуть немовлята, плутаючись у власних словах та тримаючи довгі паузи:

„-Also -, begann die Amme, - es ist nicht ganz leicht zu sagen, weil... weil, sie riechen nicht überall gleich, obwohl sie überall gut riechen, Pater, verstehen Sie, also an den Füßen zum Beispiel, da riechen sie wie ein glatter warmer Stein – nein eher wie Topfen... oder wie Butter, wie frische Butter, ja genau: wie frische Butter riechen sie.“ [75, с. 8].

«-Та...- почала годувальниця. - Мені не легко сказати, бо... бо вони не скрізь пахнуть однаково, хоча скрізь гарно, панотче. Розумієте, ось візьмімо,

наприклад, ноженята, вони пахнуть, наче гладенький теплий камінь... Ні, радше як свіжий сир... або масло.» [76, с. 13].

Щоб уникнути перенавантаження тексту, перекладачка застосувала трансформацію членування одного складного речення з різними видами зв'язку на складнопідрядне речення, складне речення та просте речення. Звернемо увагу на те, що під час перекладу даного фрагменту „...*verstehen Sie, also an den Füßen zum Beispie...*“ – перекладачка використовує зміну порядку слів в реченні та на виході перекладу маємо наступний результат «*Розумієте, ось візьмімо, наприклад, ноженята...*».

У кінці власної доповіді, Жанна Бюссі промовляє отцю Тер'є:

„*Sie können das erklären, wie Sie wollen, Pater, aber ich...*“ [75, с. 9].

«*Ви, отче, можете пояснювати це, як вам завгодно, але я...*» [76, с. 14].

Ірина Фрідріх у перекладі використовує заміну порядку слів, де в оригіналі героїня використовує звернення до співбесідника наприкінці, а в перекладі воно звучить на самому початку.

Коли отець Тер'є забрав дитину, то спочатку він наче в ейфорії почав з ним поводитись як із власним сином, проте коли маленький Гренуй розплющив очі та почав вбирати в себе аромати навколо, то думки панотця змінились:

„*Das geruchlose Kind roch ihn schamlos ab, so war es!*“ [75, с. 11].

«*Отакої — дитя, яке не мало власного запаху, безсоромно обнюхувало його!*» [76, с. 14].

Було використано трансформацію заміни порядку слів. Також на початку вживається сполучення прикметника з іменником *Das geruchlose Kind*, яке в перекладі передається описовим способом.

Побачивши власну першу жертву, Гренуй в стані афекту переслідує її та веде монолог сам із собою:

„*Für einen Moment war er so verwirrt, dass er tatsächlich dachte, er habe in seinem Leben noch nie etwas so Schönes gesehen wie dieses Mädchen.*“ [75, с. 26].

«*На мить він геть розгубився і справді подумав, що ніколи в житті не бачив нічого кращого, ніж ця дівчинка.*» [76, с. 47].

В оригіналі речення є складнопідрядним, на що вказує сполучник *dass*, проте в перекладі речення стає складносурядним, на що вказує сполучник *i*. Тобто це трансформація синтаксичної конструкції виражена через сполучник у складних реченнях.

Жертва як і Гренуй заходяться у стані афекту, на що вказує опис їхніх дій:

„*Sie war so starr vor Schreck, als sie ihn sah, dass er viel Zeit hatte, ihr seine Hände um den Hals zu legen.*“ [75, с. 27].

«Побачивши його, дівчинка скам'яніла від переляку, і Гренуй мав досить часу, щоб оповити руками її шию.» [76, с. 49].

Підрядне речення часу, яке виражено в оригіналі за допомогою сполучника *als* перекладено за допомогою дієприслівникового звороту, який в перекладі відбито як *побачивши*. Також перекладач використовувала трансформацію перестановки членів речення в перекладі.

Емоційне напруження Гренуя виражене в афективному внутрішньому мовленні та розкривається під час процесу вбивства дівчини:

„*Er seinerseits sah sie nicht an. Ihr feines sommersprossenübersprenkeltes Gesicht, den roten Mund, die großen funkelnd grünen Augen sah er nicht, denn er hielt seine Augen fest geschlossen, während er sie würgte, und hatte nur die eine Sorge, von ihrem Duft nicht das geringste zu verlieren.*“ [75, с. 27]

«А він на неї не дивився зовсім, її милого, засіяного ластовинням обличчя, червоних губів, великих іскристо-зелених очей він не бачив, бо, коли душив її, не розплющував очей, думаючи тільки про одне: не втратити жодної крихти її запаху.» [76, с. 49].

В даному реченні є перекладацька граматична трансформація на синтаксичному рівні, а власне заміна двох речень (простого та складного) мовою оригіналу в одне складне речення мовою перекладу.

Емоційний стан Бальдіні під час роздумів про майбутні парфуми можна назвати як нестабільний, на що вказує його афективне внутрішнє мовлення:

„*Es wird unter unsern Händen neu entstehen, so perfekt kopiert, dass es der Windhund selbst nicht mehr von seinem eignen unterscheiden kann.*“ [75, с. 39].

« *Наші руки виготовлять їх заново, і то так бездоганно, що сам хорт не відрізняє їх від оригіналу.*» [76, с. 73].

В перекладі було застосовано граматичну трансформацію заміни стану, тобто в оригіналі речення побудовано в пасивному стані, а в перекладі активний стан.

Внутрішній монолог Гренуя показує його стривоженість та емоційність:

„*Keinen von Baldinis Erfolgsdüften herstellen, keine Formeln weitergeben*“ [75, с. 67].

«*Не виготовляти модних парфумів Бальдіні? Не передавати формул?*» [76, с. 126].

В цьому випадку перекладачка використала трансформацію членування речення. З одного складного речення вона зробила два простих, щоб не перевантажувати зміст перекладу.

Найчастіше всього в афективному стані знаходився сам герой Жан-Батіст Гренуй:

„*Und Grenouille erwachte von seinem eigenen Schrei. Im Erwachen schlug er um sich, als müsse er den unriechbaren Nebel vertreiben, der ihn ersticken wollte.*“ [75, с. 82].

«*Прокинувшись від власного крику, Гренуй почав розмахувати руками, ніби намагався прогнати геть неймовірний сморід, який хотів його задушити.*» [76, с. 154].

В даному реченні присутня трансформація зрощення двох речень оригіналу (простого та складного речення) в одне складне речення в перекладі.

Отже, нами було проаналізовано ряд синтаксичних трансформацій у перекладі роману Патріка Зюскінда «*Парфуми. Історія одного вбивці*» та можемо встановити, що у перекладі твору були застосовані такі перекладацькі трансформації: членування складних речень, зміна порядку слів у реченнях, зрощення речень, перестановка членів речення, заміна частин мови, заміна складнопідрядного речення на складносурядне, заміна пасивного стану на активний стан. Загалом нами було виокремлено 38 слів, словосполучень та

конструкцій німецькою та українською мовами, в яких були присутні перекладацькі трансформації на синтаксичному рівні в афективному мовленні.

Висновки до третього розділу

Розглянувши особливості відтворення стилістичних прийомів афективного мовлення у перекладі роману, ми можемо дійти до таких висновків:

1. Твір насичений емоційним мовленням головних героїв, які перебувають в стані афекту. У процесі перекладу емоційного мовлення, Ірина Фрідріх зберегла основну ідею Патріка Зюскінда таким чином, що емотивність роману в перекладі була збережена. Перекладачка застосовувала низку перекладацьких трансформацій на різних рівнях, що переклад вийшов максимально наближений до оригіналу.

2. Перетворення перекладу на рівні морфології використовуються для наступних перетворень. На морфологічному рівні нами було знайдено 32 німецьких та українських прикладів. Всього було виокремлено такі трансформації як: заміна числа іменника, заміна займенників, парафраз, заміна дієслова на дієприкметниковий зворот, заміна відмінків, заміна роду іменників, перестановка, подвійне заперечення, перекладацька конверсія, заміна граматичних форм часу.

3. Нами також був проведений аналіз перекладу на лексичному рівні, де ми виокремили низку трансформацій: уточнення, змістовий розвиток, заміна, опущення, додавання, конкретизація, заміна слів синонімами, антонімічний переклад, узагальнення. Всього нами було проаналізовано 35 прикладів німецькою та українською мовами.

4. Останнім досліджувальним рівнем, який ми обрали, був синтаксичний. Всі трансформації, які ми знайшли були: заміна складнопідрядного речення на складносурядне, заміна частин мови, членування складних речень, зміна порядку слів у реченнях, зрощення речень, перестановка членів речення, заміна пасивного стану на активний стан. Всього нами було виокремлено та досліджено 38 прикладів німецькою та українською мовами.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Здійснивши дослідження ми дійшли до таких висновків:

1. В роботі було розглянуто різні підходи щодо тлумачення понять «афект» та «афективне мовлення». Багато вчених протягом десятиліть досліджували афект як психологічне явище, та наразі воно досліджується як афект впливає на мовлення. Афект вважається нетривалим станом, який впливає на мовлення та поведінку. Відповідно до концепції афекту, це динамічний і взаємопов'язаний процес з емоціями, який призводить до різних психологічних реакцій. Емоції є предметом пильної уваги психологів і лінгвістів. Дослідження емоцій у тексті та їх ретельний аналіз виходить за рамки впливу тексту на читача.

2. Досліджено афективне мовлення в психолінгвістичному контексті. Ми з'ясували, що афективне мовлення має певні характеристики, такі як витримка пауз, пропуск слів, використання ненормативної лексики, використання знаків оклику в тексті, риторичні запитання.

3. Визначено відмінність між поняттями «афект» та «ефект». Як зазначали науковці, стан афекту короткотривалий та може виражатися як позитивно, так і негативно. Ефект в свою чергу триває довго і також описує сильні враження, що викликані або зроблені кимось.

4. Зроблено аналіз дослідження стану афекту та афективного мовлення в художній літературі та дійшли до таких висновків, що афект допомагає краще зрозуміти головного героя. Також важливим фактором є культура, яку намагається передати автор. Ще одним важливим аспектом є мова, якою пише автор та якими власними почуттями він наділяє персонажів. На нашу думку емоції можуть привести до нового розуміння літератури. Емоційний стан впливає на здатність людини мати намір донести думку і переконати співрозмовника у правильності та правдивості власних слів.

5. Класифіковано лінгвостилістичні засоби на прикладі обраного роману, в результаті чого ми дійшли до висновку, що майже кожне слово має

своє емоційного значення. Такі емоційні слова зазвичай виражають почуття та передають емоційне забарвлення речення.

6. Під час аналізу лінгвостилістичних засобів було виокремлено емоційне афективне мовлення та встановлено, що в обраному нами романі наявні наступні стилістичні засоби: дослівний повтор, метафоричне порівняння, емоційно забарвлена лексика, епітети, емоційні дієслова, порівняння, повторення, анафора, епіфора, антитеза, апозіопезис, риторичні питання, сугестивні питальні речення. Всього ми проаналізували 67 мовних одиниць та словосполучень.

7. Під час аналізу мовностилістичного рівня, ми встановили, що були використано такі засоби: окличне речення, вигук, метафори, конкретизуючі і емоційно-оцінні епітети, анафора, епіфора, зевгма, анадиплосис, повтор-кільце, переліком іменників, хезитація, інверсія, апозіопезис, риторичні питання та окличні речення. Всього на мовностилістичному рівні ми виокремили 27 слів та словосполучень. Загальна кількість досліджених та проаналізованих лінгвостилістичних та мовностилістичних засобів сягає 94 слова та словосполучення.

8. З'ясовано способи відтворення афективного мовлення у романі Патріка Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці» українською мовою та особливості його перекладу. Ми встановили, що у творі наявне емоційне мовлення, яке було б досить важко перекласти не використовуючи перекладацькі трансформації. Ірина Фрідріх, перекладачка даного роману, зберегла ідею Патріка Зюскінда таким чином, що емоції у романі в перекладі українською мовою були збережені. Перекладачка застосовувала низку перекладацьких трансформацій на морфологічному, лінгвістичному та синтаксичному рівнях.

9. На морфологічному рівні нами було встановлено, що перекладачка використовувала такі трансформації: заміна числа іменника, заміна займенників, парафраз, заміна дієслова на дієприкметниковий зворот, заміна відмінків, заміна роду іменників, перестановка, подвійне заперечення,

перекладацька конверсія, заміна граматичних форм часу. Загальна кількість опрацьованих слів та словосполучень сягає 32 мовні одиниці.

10. Було проведено аналіз перекладу на лексичному рівні, та виокремлено такі перекладацькі трансформації: уточнення, змістовий розвиток, заміна, опущення, додавання, конкретизація, заміна слів синонімами, антонімічний переклад, узагальнення. Загальна кількість опрацьованих слів та словосполучень сягає 35 мовних одиниць.

11. На синтаксичному рівні в перекладі роману ми знайшли такі трансформації: перестановка членів речення, заміна частин мови, членування складних речень, заміна складнопідрядного речення на складносурядне, зміна порядку слів у реченнях, зрощення речень, заміна пасивного стану на активний стан. Загальна кількість опрацьованих прикладів перекладів та оригіналу сягає 38 одиниць.

Ми можемо констатувати, що під час перекладу афективного мовлення слід використовувати трансформації, задля якісного перекладу. Загалом нам вдалося віднайти понад 105 прикладів використання перекладацьких трансформацій на морфологічному, лексичному та синтаксичному рівнях. Ми відмітили, що деякі емоційно забарвлені слова перекладачка наділила українськими рисами задля того, аби зробити їх більш близькими та зрозумілими для читачів.

Отже, у творах зі значним афективним мовленням перекладачі найчастіше вдаються до заміни – заміни займенників, заміни іменників, заміни одного члена речення на інший, заміни відмінків та роду. Змістовий розвиток та зрощення речень дещо перевантажує текст і відволікає читача від твору. Проте головним завданням перекладача було власне передати емоції та вираження афективного твору, що на нашу думку вдалося.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. В. Стан сильного душевного хвилювання: кримінально-правові та психологічні аспекти: дисертація. Львів, 2008. 222 с.
2. Академічний тлумачний словник української мови sum.in.ua
3. Бацевич Ф. С. Вступ до лінгвістичної прагматики: підручник. Київ: видавничий центр «Академія», 2011. 304 с.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
5. Бехта І. А. Аспекти дискурсного аналізу художнього твору. Слов'янський вісник, вип. № 6, 2006, сс. 7-13.
6. Белих О. М. Практика перекладу з німецької мови: методичні рекомендації. Луцьк : П.П. Іванюк, 2014. 95 с.
7. Бігунова Н. О. Мовленнєві засоби висловлення афекту. Записки з романо-германської філології, 2009.
8. Богданова І. Є., Перелигіна Л. А., Фролова О. І. Психолінгвістичні особливості мовної діяльності в умовах екстремальної ситуації. Проблеми екстремальної та кризової психології, вип. № 8, 2010.
9. Бойко Н. І. Критерії виділення експресивної лексики. Гуманітарний вісн. Сер. Іноземна філологія: Проблеми сучасн. світ. літ. та лінгвістики. Черкаси : ЧІТІ, 2000, сс. 100-105.
10. Бойко Н. І. Конотативна лексична семантика: інтенсивний і параметричний складники: монографія. Ніжин: видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 167 с.
11. Бойко Н. І. Семантична основа лексичної експресивності. Лінгвостилістичні студії, вип. № 4, 2016, сс. 39-54.
12. Борунов А. Б. Функції слів пониженого стилістичного тону в художній літературі. Lingua Mobilis, вип. № 6, 2011, сс. 12-16.
13. Варій М. Й. Загальна психологія: навч. посібник. Львів: Край, 2001. 416 с.

14. Власова О. І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку: монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005.
15. Гаєва П. О. Лексико-семантична диференціація емотивного та емоційного дискурсів англійської мови. Науковий вісник Херсонського державного університету, 2022, сс. 5-9.
16. Галаган В. Я. Емотивність, експресивність та конотація як засіб вираження оцінки. Наукові записки. Серія «Філологічні науки», вип. № 80, 2008, сс. 171-178.
17. Глінка Н. В. Експресивні засоби й стилістичні прийоми вираження експресивності та особливості їх перекладу. Вісник НТУ «КПІ», вип. № 2, 2013, сс. 34-39.
18. Глінка Н. В. Художній текст / художній твір: питання інтерпретації. Вісник Львівського університету. Серія «Філологічна», вип. № 53, 2015.
19. Глущенко В. А. Емоційність тексту та емоційна саморегуляція мовлення: лінгвопсихологічні аспекти. Мовознавчий вісник, вип. №14-15, 2012, сс. 303-307.
20. Гнезділова Я. В. Емоційність та емотивність сучасного англійського дискурсу: структурний, семантичний і прагматичний аспекти: дисертація. Київ, 2007. 291 с.
21. Дука Л. І. Прагматичний потенціал онімів та способи його актуалізації в тексті: автореферат, Дніпро, 2002. 18 с.
22. Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Психологія мовлення і психолінгвістика. Київ: Переяслав Хмельницький педагогічний інститут, видавництво «Фенікс», 2008.
23. Кириленко, Т. С. Емоційна сфера особистості: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2007. 253с.
24. Киселюк Н. П. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації на позначення емоційного стану радості в англійському дискурсі.

Науковий вісник Волинського національного університету. Серія «Філологічні науки». Луцьк: Вежа, вип. № 5, 2008, сс. 232-236.

25. Киселюк Н. П. Вербальні та невербальні засоби актуалізації емоційного стану радості в художньому дискурсі: автореферат. Київ, 2009, 22 с.

26. Кияк Т. Р., Науменко А. М., Огуй О. Д. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 543 с.

27. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ: видавництво «Освіта України», 2014. 289 с.

28. Конверський А. Критичне мислення: підручник. Київ, 2018. 344 с.

29. Копець Л. В. Психологія особистості: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладі. Київ: Вид.дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 458 с.

30. Космацька Н. В. Фонетичні особливості емоційного мовлення. Збірник матеріалів круглого столу «Сучасні тенденції фонетичних досліджень», 2017, сс. 103-106

31. Кравченко Н. Г. Афект у внутрішньому мовленні. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи, Київ, 2013.

32. Кравченко Н. Г. Внутрішнє мовлення в афективній. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи. Київ, сс. 219-224.

33. Крикун В. Ю. «Емоційна мова» як засіб ефективного впливу в комунікації. Людинознавчі студії: збірник наукових праць Дрогобицького державного університету, 2021.

34. Крисанова Т. А., Вербицька А. Е., Принципи лінгвістичного конструювання емоцій у дискурсі. Лінгвістичні студії, вип. № 38, 2018, сс. 55-60.

35. Кузенко Г. М. Мовні засоби вираження. Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки, вип. № 18, 2000, сс. 76-83.

36. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ: видавництво «Академія», 2012. 208 с.

37. Ларіна Т. В. Фатичні мотиви и їх роль в комунікації. Емоції в мові і спілкуванні: сб. наук. статей, 2005. сс. 150-160.
38. Матюшина І. І. Концепт, структура й субстрат системи смислоутворення. Актуальні проблеми філософії та соціології: Науково-практичний журнал. Одеса, 2016.
39. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
40. Негляд К. О. Вплив стану афекту на мисленнєво-мовленнєві процеси. Південний архів, 2019.
41. Огуй О. Д. Актуальні проблеми німецько-українського перекладу. Чернівці: Рута, 2004. 256 с.
42. Олефір В. О. Інтелектуально-особистісний потенціал саморегуляції суб'єкта: монографія. Харків: УПА, 2015. 256 с.
43. Панасюк В. О. Поняття стану сильного душевного хвилювання та його співвідношення із фізіологічним афектом. Науковий блог: Національний університет «Острозька академія»: зб. наук. пр, 2013.
44. Панок В. Г. Основи практичної психології: підручник. Київ: Либідь, 2003. 536 с.
45. Пашукова Т. І. Практикум із загальної Київ: Т-во «Знання», КОО, 2000. 204 с.
46. Первомайський В. Б. Афект фізіологічний. Київ: 2008. 170 с.
47. Перелигіна Л. А. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів. Київ. Нац. торг.-екон. Ун-т, 2014. 276 с.
48. Попко Е. А. Визначення афекту як психологічного стану. Філологія XXI століття: теорія, практика, перспективи. Матеріали II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Одеса, 2013.
49. Разуванова Ю. Г. Мовні засоби вираження емоційного стану радості. Перекладацькі інновації : матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, Суми: СумДУ, 2013.

50. Рискаль Н. М. Про психологічну семантику діалогічного тексту. Практична психологія та соціальна робота, вип. № 2, 2006, сс. 4-7.
51. Романова Н. В. Проблема емоційної і емотивної лексики. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2011. сс. 174-178.
52. Северина Г. Г., Тараненко Л. І. Лінгвостилістичні особливості мовлення різних типів особистості. Науковий журнал «Молодий вчений», вип. 10. жовтень, 2019. сс. 519-524.
53. Сліпецька В. Д. Вербалізація негативних емоцій: тенденції формування нового мовленнєвого стандарту. Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство, вип. № 3, 2015. сс. 250-255.
54. Соловей О. А. Психолінгвістичні особливості усного мовлення особистості в ситуації емоційної напруги. Психологічні перспективи. Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, вип. № 23, Луцьк, 2014. сс. 276-287.
55. Сотников А. В. Емоційний стан мовця та його вплив на просодичні показники мовлення. Сучасні тенденції фонетичних досліджень. Збірник матеріалів Круглого столу з міжнародною участю. Київ, 2017.
56. Фрейд Зігмунд, Броєр Йозеф. Дослідження істерії. 1895.
57. Чайковська Є. Ю. Поняття «емотивність» та «експресивність» у мові науки. Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи, 2012. сс. 279-287.
58. Шинкарук В. Д. Категорії модусу і диктуму у структурі речення: монографія. Чернівці: Рута, 2002. 272 с.
59. Штефанюк Н. С. Дослідження емотивності як лінгвістичної категорії у сучасному мовознавстві. Сучасні дослідження з іноземної мови, вип. № 15, 2007. сс. 199-207.
60. Щигло Л. В. Основи теорії та практики перекладу. Німецька мова: навч. посіб. Суми: СумДУ, 2015. 214 с.
61. Bickhard M. H. Language as an interaction system. New Ideas Psychol, 2007.

62. Drescher M. Sprachliche Affektivität. Linguistische Arbeiten, 2003.
63. Du Bois J. "The stance triangle," in Stancetaking in Discourse. Subjectivity, Evaluation, Interaction, 2007.
64. Ekman P. Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life. Times Books/Henry Holt and Co, 2003.
65. Freud S., Breuer J. Über den psychischen Mechanismus hysterischer Phänomene zusammen mit Breuer. 1893.
66. Herbert C., Blumenthal T. Your emotion or mine: labeling feelings alters emotional face perception-an erp study on automatic and intentional affect labeling. 2013.
67. Knuppenburg R., Frederick C. Linguistic Affect. Innovation in language teaching and learning, 2021.
68. Lineweaver T. T., Brolsma J. W. How you ask matters: An experimental investigation of the influence of mood on memory self-perceptions and their relationship with objective memory. 2014.
69. Merten J. Context analysis of facial affective behavior in clinical populations. 2001.
70. Parkinson A. An Emotional State. 2015.
71. Rainer K. Affekte und Gefühle aus psychoanalytischer Sicht. PiD - Psychotherapie im Dialog, 2002.
72. Ryan R. M. Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. American Psychologist no. 55, 2000, pp. 68-78.
73. Tausczik Y. R., Pennebaker J. W. The psychological meaning of words: LIWC and computerized text analysis methods. Journal of Language and Social Psychology, 2009.
74. Wittchen H., Hoyer J. Klinische Psychologie & Psychotherapie. 2011, ss. 165-170.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

75. Süskind, Patrick. Das Parfum. Die Geschichte eines Mörders. Diogenes Verlag AG Zürich, 1985.
76. Зюскінд, П. Парфуми: Історія одного вбивці. Пер. з нім. І. С. Фрідріх. Харків: Фоліо, 2003. 287 с.